

Поддршка за подготовка на Национална стратегија за одржлив развој
во Република Македонија

**Нацрт конечна национална стратегија за одржлив развој,
февруари 2008 година**

Дел II: Стратегиски претходни резултати и анализа

Анекс бр. 7:

Показатели на одржлив развој

Листа на показатели на одржлив развој и дефиниции

Бр.	Упатување	Показател	Потекло
Политики и правна рамка (вкрстено)			
П и ПР			
1	П и ПР 1	Транспозиција на законодавството на Заедницата, по област на политики	СОР на ЕУ: 9. Добро управување III
2	П и ПР 2	Административни трошоци наметнати со законодавството	СОР на ЕУ: 9. Добро управување II
3	П и ПР 3	Е-влада, достапност преку Интернет	СОР на ЕУ: 9. Добро управување III
4	П и ПР 4	Е-влада, употреба од страна на поединци	СОР на ЕУ: 9. Добро управување III
5	П и ПР 5	Спроведување на Националната стратегија за одржлив развој (НСОР).	Дополнително предложени
6	П и ПР 6	Број на основани институции за креирање политики за одржлив развој и спроведување	Дополнително предложени
7	П и ПР 7	Број на подготвени стратегиски документи со димензија на одржлив развој (во различни сектори – економски, еколошки, социјален)	Дополнително предложени
8	П и ПР 8	Број на лица во релевантните институции обучени за одржлив развој	Дополнително предложени
9	П и ПР 9	Број на случаи на прекршок поднесени на суд, по област на политики	Дополнително предложени (врз основа на СОР на ЕУ 9.II.2)
10	П и ПР 10	Ниво на доверба на граѓаните во институциите на РМ	Дополнително предложени (врз основа на СОР на ЕУ 9. Добро управување I)

Име	(1) Транспозиција на законодавството на Заедницата, по област на политики
Дефиниција	Со овој показател се прикажува ситуацијата поврзана со известувањето на земјите-членки и земјите-кандидатки (како што е Република Македонија) до Европската комисија за националните мерки за спроведување директиви во сите сектори (по

Нацрт конечна национална стратегија за одржлив развој, февруари 2008 година

Дел II: Стратегиски претходни резултати и анализа

	област на политики). Применливи директиви се сите важечки директиви (не укинати) за кои истекла преодната фаза и кои треба да се спроведуваат во внатрешниот правен поредок на земјите-членки и во земјите-кандидатки (во рамки на рокот или пред референтниот датум) без оглед на фактот што една или повеќе земји-членки ги спроведуваат истите.
Единици	Процентот на директиви за кои е известно дека постојат мерки за спроведување во однос на вкупниот број директиви применливи на референтниот датум.
Од значење за	Овој показател може да се смета како мерка за кохерентност на политиките меѓу Европската унија и нејзините земји-членки (како и земји-кандидатки). Со него се индицира ефикасноста на спроведување на законодавството на Заедницата, што е многу важно за да се осигура функционална Заедница. Како што е наведено во Белата книга за европско владеење (COM 2001, 428) – „Ненавремената транспозиција, лошата транспозиција и неефикасното спроведување придонесуваат да се создаде јавен впечаток на Унија која што не дава резултати“. Покрај ова, транспозицијата на законодавството на Заедницата е обврска на земјите-кандидатки на ЕУ која што е утврдена во критериумите за членство во ЕУ.
Достапност и извор на информации	Национална програма за усвојување на правото на ЕУ (НПАА), ресорни министерства

Име	(2) Административни трошоци наметнати со законодавството
Дефиниција	Административните трошоци се дефинирани како трошоци, наметнати со законодавството, за јавните органи, деловниот сектор, невладините организации и за граѓаните. Трошоците, или товар, треба да се разберат во широка смисла, и вклучуваат кој било финансиски или административен товар.
Единици	Цената на административната активност помножена со редовноста, и помножена со бројот на вклучените субјекти.
Од значење за	Транспозицијата на законодавството на Заедницата, како и воведувањето концепт, политика и стратегија за одржлив развој содржат голем административен товар што може да влијае на напредокот на одржливиот развој во РМ.
Достапност и извор на информации	Министерство за финансии, ресорни министерства и други јавни органи, деловни субјекти, граѓани.

Име	(3) Е-влада, достапност преку Интернет
Дефиниција	Со овој показател се мери достапноста на јавните услуги преку Интернет, вклучувајќи пристап до информации на веб-страниците на јавните органи и можност за електронско решавање случаи во целост (од апликација до обезбедување услуга).
Единици	Процент на јавни услуги достапни на Интернет
Од значење за	Целта на е-влада е да развие модерни јавни услуги и динамична средина за граѓаните и стопанските дејности. Ова е предуслов за обезбедување ефикасни јавни услуги, како и за градење конкурентна и динамична економија базирана на знаење, способна за одржлив економски растеж со повеќе и подобри работни места и поголема социјална кохезија.
Достапност и извор на информации	Веб-страниците на Владата, ресорните министерства и другите релевантни институции

Име	(4) Е-влада, употреба од страна на поединци
Дефиниција	Со овој показател се мери интеракцијата на граѓаните со јавните органи преку Интернет за една или повеќе од следниве активности: добивање информации од веб-страниците на јавните органи, симнување официјални формулари, испраќање пополнети формулари
Единици	Процент на поединци на возраст од 16 до 74 години кои користеле Интернет во последните три месеци за интеракција со јавните органи
Од значење за	Овој показател е наменет за мерење на пристапноста на јавни услуги преку

	Интернет за граѓаните и стопанските дејности. Веројатно е дека е тесно поврзана со вкупниот степен на пристап до Интернет на населението. Зголемената употреба на е-влада треба да сигнализира де-факто поголема отвореност на јавната администрација, што придонесува кон поголемо учество на општата јавност, како и подобар пристап на населението до Интернет.
Достапност и извор на информации	Веб-страниците на Владата, ресорните министерства и другите релевантни институции

Име	(5) Спроведување на Националната стратегија за одржлив развој (НСОР)
Дефиниција	Со овој показател се мери ефикасноста на спроведувањето на НСОР преку исполнување на целите и резултатите утврдени во акциониот план за НСОР. За оцена на статусот и напредокот на спроведувањето на НСОР, може да се користат показателите на одржлив развој.
Единици	Процент на исполнети цели и резултати утврдени во акциониот план за НСОР (на годишно ниво).
Од значење за	НСОР е главен документ за политиката на одржлив развој, и претставува основа за интеграција на одржливиот развој на сите нивоа на политика и администрација. Се очекува дека владините сектори, регионалните развојни агенции, локалните власти, владините агенции и други институции ќе придонесат кон постигнување одржлив развој во земјата, преку спроведување на НСОР.
Достапност и извор на информации	Акционен план за НСОР, Министерство за животна средина и просторно планирање и други релевантни ресорни министерства

Име	(6) Број на основани институции за креирање политики за одржлив развој и спроведување
Дефиниција	Со овој показател се мери воспоставувањето институционална рамка за одржлив развој, која што се содржи од релевантни институции чија заложба е да водат политика на одржлив развој, да структурираат интеракција во полето на одржливиот развој, да обезбедат основни правила и да ги координираат активностите на сите учесници, вклучувајќи ги и граѓаните.
Единици	Вкупниот број на утврдени/адаптирани/приспособени институции релевантни за креирање политики на одржлив развој и нивно спроведување
Од значење за	Проблеми со одржливиот развој се појавуваат на ниво поединци, домаќинства, на локално, регионално, национално и глобално ниво, као и меѓу овие нивоа, на краток и на долг рок, и затоа реакциите на политиката на одржлив развој и управувањето со одржлив развој мора да бидат во тек и да ги координираат сите овие работи. За управување со динамичната интеракција на времето и просторот и на надлежностите и процесите на политики, потребни се институции релевантни за креирање политики на одржлив развој и нивно спроведување. Ако институциите не се соодветни, земјата тешко ќе напредува кон иднина која е економски, социолошки и еколошки одржлива.
Достапност и извор на информации	Министерство за животна средина и просторно планирање и други релевантни ресорни министерства, НВО

Име	(7) Број на подготвени стратегиски документи со димензија на одржлив развој (во различни сектори - економски, еколошки, социјален)
Дефиниција	Со овој индикатор се прикажува вклучувањето на димензијата на одржлив развој во секторските стратегиски документи. Интердисциплинарноста на одржливиот развој ја имплицира потребата од воведување димензија на одржлив развој во секторските стратегиски документи, како предуслов за спроведување на политиката на одржлив развој и за реализација на целите и резултатите на НСОР.
Единици	Вкупен број на секторски стратегиски документи кои ја вклучуваат димензијата на одржлив развој (на годишно ниво).
Од значење за	Одржливиот развој е насочен кон подобар квалитет на живот за сите, денес и за идните генерации. Оваа цел треба да се следи на интегриран начин преку одржлива,

	иновативна и продуктивна економија со висок степен на вработеност, општество кое поттикнува социјална вклученост, одржливи заедници и лична благосостојба, на начини со кои што се заштитува животната средина и се оптимизира употребата на ресурси и на енергија. За тоа е потребна интегрална перцепција на проблемите при креирањето политики и интеграција на димензијата на одржлив развој во секторските политики.
Достапност и извор на информации	Министерство за животна средина и просторно планирање, ресорните министерства и другите релевантни институции за одржлив развој

Име	(8) Број на лица во релевантните институции обучени за одржлив развој
Дефиниција	Со овој индикатор се прикажува градењето капацитет за одржлив развој во јавната администрација, преку едукација и обуки за одржлив развој за вработените во институциите. Градењето капацитет за одржлив развој треба да опфати економска, социо-културолошка и еколошка перспектива, и да формира персонал и институции способни за ефикасно спроведување на НСОП и за ширење на концептот одржлив развој на основно ниво.
Единици	Вкупниот број лица обучени за одржлив развој во институциите на јавната администрација, по конкретна перспектива (економска, социо-културолошка и еколошка) на годишно ниво.
Од значење за	Основниот предуслов за одржлив развој е дека само обучени, добро информирани лица може да имаат значајна позитивна улога во процесот на одржлив развој. Ова главно се однесува на персоналот на јавната администрација директно вклучен во процесот на креирање политики за одржлив развој и спроведување на НСОП, но ги опфаќа и сите друго сектори на општеството, од деловни лица до граѓани во најоддалечените области.
Достапност и извор на информации	Министерство за животна средина и просторно планирање и релевантни институции за одржлив развој

Име	(9) Број на случаи на прекршок поднесени на суд, по област на политика
Дефиниција	Бројот на случаи на прекршок ја отсликува неуспешноста на државните институции да ги спроведат договорените мерки за политики. Според тоа, со расчленување по област на политика може да се добие индикација за напредокот во конкретни области релевантни за одржлив развој. Со зголемување на транспозицијата на законодавството на Заедницата веројатно ќе се намали бројот на прекршоци.
Единици	Вкупен број нови активности (по област на политика) за неуспешноста на државата да ги исполни своите обврски поднесени на суд.
Од значење за	Со овој индикатор се мери спроведувањето на националните закони во однос на одржлив развој и се дава увид во области кои претставуваат тешкотија, како и во проблематичните области при транспозиција на законодавството на Заедницата.
Достапност и извор на информации	Ограничена достапност на податоци Архивите на судот

Име	(10) Ниво на доверба на граѓаните во институциите на РМ
Дефиниција	Нивото на доверба на граѓаните во институциите на РМ (парламент, претседател на државата и премиер) се изразува преку позитивни мислења (луѓе кои изјавуваат дека 'имаат доверба') за конкретна институција. Овој индикатор се заснова на анкета што се врши еднаш или двапати годишно. Потенцијални одговори на прашањето за нивото на доверба вклучуваат 'имам доверба', 'немам доверба', 'не знам' или 'немам одговор'. Довербата не е прецизно дефинирана и може да остави простор за толкување од страна на лицата кои ја спроведуваат анкетата.
Единици	Процент на анкетирани лица кои имаат доверба во институциите (парламент, претседател на државата и премиер)
Од значење за	Со овој показател се мери довербата во институциите на РМ. Довербата во

	институциите треба да биде клучна за мерење на примената на некои принципи што се основни за добро управување: одговорност, ефективност и кохерентност. Како и да е, при толкување на овој показател, треба да се земе предвид ниското ниво на јавна свест за различните институции на ЕУ.
Достапност и извор на информации	Моментно, достапни се анкетите на Брига Галуп (секои шест месеци) Државниот завод за статистика треба да воведо редовни анкети.

Животна средина (вкрстено)

ЖС

11	ЖС 1	Вкупна емисија на гасови што предизвикуваат ефект на стаклена градина	COP на ЕУ 5.1.1
12	ЖС 2	Индекс на биоразновидност	COP на ЕУ 7.1.1
13	ЖС 3	Риба уловена надвор од безбедни биолошки граници	COP на ЕУ 7.1.2
14	ЖС 4	Спроведување на националната програма за еколошки мониторинг	Дополнително предложени
15	ЖС 5	Ефективност на механизмот за известување за животната средина	Дополнително предложени
16	ЖС 6	Алокација во државниот буџет за животна средина	Дополнително предложени
17	ЖС 7	Расходи за државни инвестиции во животната средина	Дополнително предложени
18	ЖС 8	Вкупна територија опфатена со системи за еколошко обновување	Дополнително предложени
19	ЖС 9	Спроведување на принципот „загадувачот плаќа“.	Дополнително предложени

Име (11) Вкупна емисија на гасови што предизвикуваат ефект на стаклена градина

Дефиниција Со овој показател се прикажуваат движењата на вкупната антропогена емисија на гасови што предизвикуваат ефект на стаклена градина регулирана со Протоколот од Кјото („Кјото кошница“): јаглероддиоксид (CO₂), метан (CH₄), азотен оксид (N₂O) и таканаречените Ф-гасови (хидрофлуоројаглероди, перфлуоројаглероди и сулфур хексафлуорид (SF₆)). Секој гас се мери според својот глобален топлински потенцијал, и се собираат за да се добие вкупната емисија на гасови што предизвикуваат ефект на стаклена градина во еквивалент на јаглероддиоксид. Поради несигурноста на методите на

	пресметка, се исклучуваат емисијата и апсорбентите предизвикани од промени на намената на земјиште и на шумите.
Единици	Процент (со показателот се прикажува вкупната годишна емисија како процент од емисијата во годината земена како основа)
Од значење за	Различни видови енергија, земјоделски практики, управување со отпад
Достапност и извор на информации	Податоци за гасови што предизвикуваат ефект на стаклена градина, Национална комуникација според Рамковната конвенција на ОН за климатски промени
Име	(12) Индекс на биоразновидност
Дефиниција	Ќе се дефинира под лидерство на ЕВРОСТАТ
Единици	Ќе се дефинира
Од значење за	Во извештајот на ЕВРОСТАТ за мониторинг за 2007 година, страница 305, релевантноста се опишува како што следи: <ul style="list-style-type: none">◦ Се разгледува насловен показател што е првично наречен „Индекс на биоразновидност“. Меѓу опциите што се разгледуваат е показателот за „Изобилство и дистрибуција на одредени видови“, во кој Заедничкиот индекс на птици може да биде еден од компонентите.◦ Показател за „Промена во статусот на видовите од европски интерес“ треба да потекнува од извештаите во согласност со директивата за живеалишта
Достапност и извор на информации	Сè уште не се достапни
Име	(13) Риба уловена надвор од безбедни биолошки граници
Дефиниција	Со овој показател се прикажува процентот на риби уловени во државни води кои се земени од јата за кои се смета дека се надвор од безбедните биолошки граници. Во општа смисла, се смета дека јато е во безбедни биолошки граници ако неговата постојна биомаса е над претпазливото ниво пропишано од Меѓународниот совет за истражување на морето, што во суштина гарантира висока веројатност дека јатото ќе биде способно само да се пополни.
Единици	Процент (дел на риби уловени од јата надвор од безбедните биолошки граници).

Од значење за	Одржливи рибници се еден од клучните цели на стратегијата за одржлив развој. Советот во Гетеборг истакна дека, врз основа на широка политичка дебата, со прегледот на заедничката политика за рибарство во 2002 година треба да се разгледа вкупниот притисок во рибарството, преку приспособување на напорите на ЕУ во рибарството на нивото на расположивите ресурси, имајќи го предвид социјалното влијание и потребата за избегнување прекумерно ловење риба. Со прегледот на заедничката политика за рибарство во декември 2002 година се стави посебен акцент на овие потреби и последователните законодавни активности се приспособени главно за постигнување на овие цели.
Достапност и извор на информации	Податоците ќе бидат достапни по воспоставување на соодветен систем за следење и еколошки информативен систем. Извори се: МЖСПП, Државен завод за статистика.
Име	(14) Спроведување на националната програма за еколошки мониторинг
Дефиниција	Со овој показател се прикажува нивото на развој и спроведувањето на национална програма за еколошки мониторинг во РМ.
Единици	Број на национални и меѓународни научни и истражувачки институции вклучени, со договор, во редовната програма за еколошки мониторинг.
Од значење за	Правилен систем за еколошки мониторинг е предуслов за кој било чекор во процесот на носење одлуки за заштита и подобрување на животната средина. Еколошките информации се почетна точка за сите еколошки активности. Тоа може да се информирации за степенот на загаденост, за неговото влијание врз човековото здравје или врз природата, за субјектите одговорни за загаденоста, за извори за финансирање еколошки цели, или за активности на еколошки организации.
Достапност и извор на информации	МЖСПП.
Име	(16) Ефективност на механизмот за известување за животната средина
Дефиниција	Со овој показател се мери нивото на комуникација меѓу општата јавност и јавните органи за екологија.
Единици	Процент (дел на поединци на возраст од 16 до 74 години кои користеле Интернет во последните три месеци за интеракција со јавните органи (односно, користеле Интернет за една или

Од значење за	повеќе од следниве активности: добивање информации од веб-страниците на јавните органи, симнување официјални формулари, испраќање пополнети формулари). Правилната стандардизација и дигитализација на информативните системи за екологија и просторно планирање во Македонија се многу значајни за корисниците како што се општините, субјектите одговорни за урбано планирање, управувачите со природни ресурси, лицата кои подготвуваат процена на влијанието врз животната средина, НВО, научниците и други лица, за да можат лесно да добијат и користат информации од базите на податоци за просторното планирање.
Достапност и извор на информации	МЖСПП, Државен завод за статистика, Агенција за просторно планирање.
Име	(17) Алокација во државниот буџет за животна средина
Дефиниција	Алокација на буџетска финансиска поддршка за реални проекти и мерки на заштита во областа на екологијата.
Единици	Процент од вкупниот годишен буџет.
Од значење за	Во следната деценија, потребни се значителни инвестиции за да се исполнат стандардите на ЕУ. Со овие инвестиции ќе се создадат поголеми придобивки во смисла на подобро здравје, зачувување на природните ресурси и поголема конкурентност на земјата. Според тоа, македонската Влада треба да ги зголеми јавните средства наменети за финансирање на заштитата на животната средина.
Достапност и извор на информации	МЖСПП, Државен завод за статистика
Име	(18) Расходи за државни инвестиции во животната средина
Дефиниција	Вкупни државни расходи за еколошки проекти, апликации и заштитни мерки
Единици	Процент од вкупните државни расходи
Од значење за	Со овој показател се изразува вкупното препознавање и разгледување на екологијата како еден од столбовите за одржлив развој на национално ниво. Сите имаат одговорност во напорите за заштита на животната средина: загадувачите – да го намалат загадувањето; Владата - да ги мобилизира финансиските ресурси потребни за инвестиции во екологијата. Најпрво треба да се финансираат инвестициите во јавната инфраструктура и подоцна средствата се враќаат

Достапност и извор на информации	преку давачки за услуги. Државен завод за статистика
Име	(19) Вкупна територија опфатена со системи за еколошко обновување
Дефиниција	Системот за еколошко обновување е збир од еколошки конструкции со кои се формираат полувештачки мочуришта главно наменети за контрола на загадување на отпадни води и обновување, но исто така и за чистење депонии, заштита од поплави, чистење почва од тешки метали, заштита од бучава и заштита од атмосферско загадување, итн.
Единици	Процент од вкупната територија
Од значење за	Во РМ нема инсталирани и функционирачки системи за еколошко обновување. Со нивна промоција и функционално воспоставување не само што ќе се придонесе кон обновување и подобрување на животната средина, туку и ќе се создадат нови работни места, значително поевтини но ефективни инвестиции во екологијата и развој на чиста технологија. Тие се особено релевантни за одржливи земјоделски практики, еко-туризам и рурален развој.
Достапност и извор на информации	Државен завод за статистика; Агенција за просторно планирање.

Енергија (вкрстено)			
Енергија			
20	ЕН 1	Бруто домашна потрошувачка на енергија, по гориво	COP на ЕУ: 5. I
21	ЕН 2	Енергетски интензитет на економијата	COP на ЕУ: 5. Енергија. II
22	ЕН 3	Крајна потрошувачка на енергија, по сектор	COP на ЕУ: 5. Енергија. II
23	ЕН 4	Бруто производство на електрична енергија, по гориво што се користи во електричните централи	COP на ЕУ: 5. Енергија. II
24	ЕН 5	Дел на електрична енергија што се произведува од обновливи извори на енергија во бруто потрошувачката на електрична енергија	COP на ЕУ: 5. Енергија. III
25	ЕН 6	Дел на главни извори на енергија во вкупното производство на електрична	COP на ЕУ: 5. Енергија. III

26	ЕН 7	енергија од обновливи извори на енергија Комбинирано производство на топлина и енергија	COP на ЕУ: 5. Енергија. III
27	ЕН 8	Енергетски интензитет на индустријата	COP на ЕУ: 5. Енергија. III
28	ЕН 9	Дел на биогорива во вкупната потрошувачка на горива во транспортот	COP на ЕУ: 5. Енергија. III
29	ЕН 10	Интензитет на јаглероддиоксид во потрошувачката на енергија	COP на ЕУ: 5. Климатски промени. III
30	ЕН 11	Потрошувачка на енергија во транспортот, по вид на транспорт	COP на ЕУ: 8. Растеж на транспортот. III
31	ЕН 12	Дел на енергија што се произведува од обновливи извори на енергија во бруто домашната потрошувачка на енергија	Дополнително предложени
32	ЕН 13	Инвестиции во проекти за обновливи извори на енергија	Дополнително предложени

Име **(20) Бруто домашна потрошувачка на енергија, по гориво**
Дефиниција Бруто домашна потрошувачка на енергија е количината на енергија што се троши во рамки на границите на една земја. Таа се пресметува како збир од вкупното домашно производство на енергија и увозот на енергија, минус извозот на енергија. Овој показател е расчленет по главните класи на извори на енергија.

Единици Еквивалент на тон нафта
Од значење за Овој показател е основен за разбирање на безбедноста на залихите, емисијата на гасови што предизвикуваат ефект на стаклена градина, емисија на загадувачи на воздухот

Достапност и извор на информации Потребните податоци се достапни на годишна основа од Државниот завод за статистика и од енергетските биланси

Име **(21) Енергетски интензитет на економијата**
Дефиниција Енергетски интензитет на економијата е коефициентот меѓу бруто домашната потрошувачка на енергија и бруто домашниот производ (БДП) пресметан за календарска година.

Единици Еквивалент на тон нафта по единица од БДП (бројките за БДП се земаат по константни цели за да се избегне влијанието на инфлацијата)

Од значење за Со енергетскиот интензитет се мери колку енергија се користи за да се произведе една единица економски учинок и се идентификува до кој степен постои одделување меѓу

Достапност и извор на информации	потрошувачката на енергија и економскиот растеж. Потребните податоци се достапни на годишна основа од Државниот завод за статистика и од енергетските биланси
Име	(22) Крајна потрошувачка на енергија, по сектор
Дефиниција	Крајна потрошувачка на енергија е енергијата што се обезбедува за крајниот потрошувач за сите корисници на енергија. Главни сектори што се разгледуваат се следниве: индустрија, транспорт, домаќинства и услуги, земјоделство.
Единици	Еквивалент на тон нафта
Од значење за	Треба да се набљудуваат трендовите во крајната потрошувачка на енергија за да се идентификуваат области на растеж и да се овозможи развој на соодветни мерки, така што би се задоволите националните потреби за енергија, истовремено намалувајќи го негативното влијание врз животната средина.
Достапност и извор на информации	Потребните податоци се достапни на годишна основа од Државниот завод за статистика и од енергетските биланси
Име	(23) Бруто производство на електрична енергија, по гориво
Дефиниција	Бруто производство на електрична енергија е бруто електричната енергија произведена во сите видови електрични централи. Разгледани се следниве горива: јаглен и лигнит, нафта, гас, обновливи извори на енергија.
Единици	kWh (киловат часови)
Од значење за	Смесата на горива употребени за производство на електрична енергија директно влијае на емисијата на гасови што предизвикуваат ефект на стаклена градина. Производството на електрична енергија е под влијание на плановите за производство и потрошувачка, а особено на потрошувачката на електрична енергија од страна на домаќинствата.
Достапност и извор на информации	Потребните податоци се достапни на годишна основа од Државниот завод за статистика и од енергетските биланси
Име	(24) Дел на електрична енергија што се произведува од обновливи извори на енергија во бруто потрошувачката на електрична енергија
Дефиниција	Делот на електрична енергија од обновливи извори на енергија се изразува како процент од бруто националната потрошувачка на електрична енергија. Бруто националната

потрошувачка на електрична енергија е збир од вкупното домашно производство на електрична енергија и увозот на електрична енергија, минус извозот.

Електричната енергија произведена од обновливи извори на енергија се состои од производство на енергија од хидроцентрали (невклучувајќи акумулациони хидроцентрали), од ветар, соларна, геотермална и електрична енергија од биомаса/отпад.

Единици	Процент
Од значење за	Обновливите горива се значајни алатки во борбата за намалување емисија на гасови што предизвикуваат ефект на стаклена градина, за диверзификација на извори на енергија и за намалување на увозот на енергија.
Достапност и извор на информации	Потребните податоци се достапни на годишна основа од Државниот завод за статистика и од енергетските биланси
Име	(25) Дел на главни извори на енергија во вкупното производство на електрична енергија од обновливи извори на енергија
Дефиниција	Електричната енергија произведена од обновливи извори на енергија се состои од производство на енергија од хидроцентрали (не вклучувајќи акумулациони хидроцентрали), од ветар, соларна, геотермална и електрична енергија од биомаса/отпад.
Единици	Процент
Од значење за	Обновливите горива се значајни алатки во борбата за намалување емисија на гасови што предизвикуваат ефект на стаклена градина, за диверзификација на извори на енергија и за намалување на увозот на енергија.
Достапност и извор на информации	Потребните податоци се достапни на годишна основа од Државниот завод за статистика и од енергетските биланси
Име	(26) Комбинирано производство на топлина и енергија
Дефиниција	Комбинирано производство на топлина и енергија е енергијата (електрична енергија и топлинска енергија) произведена во комбинирани термоелектрични централи.
Единици	J (џули)
Од значење за	Со овој показател се прикажува нивото на користење на напредни технологии за производство на енергија.
Достапност и извор на информации	Потребните податоци се достапни на годишна основа од Државниот завод за статистика и од енергетските биланси

Име	(27) Енергетски интензитет на индустријата
Дефиниција	Користење на енергијата по единица додадена вредност во индустрискиот сектор
Единици	Еквивалент на тон нафта за американски долар
Од значење за	Со овој показател се следи процесот на реструктурирање на индустријата (преод кон послабо енергетско интензивни индустрии)
Достапност и извор на информации	Потребните податоци се достапни на годишна основа од Државниот завод за статистика и од енергетските биланси
Име	(28) Дел на биогорива во вкупната потрошувачка на горива во транспортот
Дефиниција	Дел на биогорива во вкупната потрошувачка на горива во транспортот
Единици	Процент
Од значење за	Со поширока употреба на биогорива ќе се намали еколошкиот ефект на транспортот, а особено емисијата на загадувачи на воздух и на гасови што предизвикуваат ефект на стаклена градина. Исто така, ќе има влијание и на економијата, на пример преку диверзификација на производство и работни места во земјоделството, и преку намалување на зависноста од нафтени производи.
Достапност и извор на информации	Потребните податоци се достапни на годишна основа од Државниот завод за статистика и од енергетските биланси
Име	(29) Интензитет на јаглероддиоксид во потрошувачката на енергија
Дефиниција	Со интензитетот на јаглероддиоксид во потрошувачката на енергија се споредува емисијата на јаглероддиоксид од потрошувачката на енергија со бруто домашната потрошувачка на енергија.
Единици	Тони јаглероддиоксид по еквивалент на тон нафта
Од значење за	Со овој показател се прикажува квалитетот на националната мешавина на горива.
Достапност и извор на информации	Потребните податоци се достапни на годишна основа од Државниот завод за статистика и од енергетските биланси, како и од Националниот инвентар на емисија на гасови што предизвикуваат ефект на стаклена градина. Во отсуство на национални фактори на емисија за горивата, тие може да се најдат во Методологијата за национален инвентар на емисија на гасови што предизвикуваат ефект на стаклена градина на

Меѓувладиниот панел за климатски промени.

Име	(30) Потрошувачка на енергија во транспортот, по вид на транспорт
Дефиниција	Потрошувачката на енергија во транспортот, по вид на транспорт, се однесува на енергијата што се троши во сите видови транспорт (патен, железнички и воздушен).
Единици	Еквивалент на тон нафта
Од значење за	Потрошувачката на енергија во транспортот е една од главните компоненти на бруто домашната потрошувачка на енергија и крајната потрошувачка на енергија, и има влијание на енергетскиот интензитет на економијата. Исто така, потрошувачка на енергија во транспортот придонесува кон емисија на гасови што предизвикуваат ефект на стаклена градина. Бидејќи транспортот особено е зависен од нафтените производи, кои имаат високи коефициенти на јаглероддиоксид, тој има силно влијание врз интензитетот на јаглероддиоксид на потрошувачката на енергија.
Достапност и извор на информации	Потребните податоци се достапни на годишна основа од Државниот завод за статистика и од енергетските биланси. Исто така, Министерството за транспорт и врски и Министерството за внатрешни работи може да бидат извори на податоци.
Име	(31) Дел на енергија што се произведува од обновливи извори на енергија во бруто домашната потрошувачка на енергија
Дефиниција	Енергијата произведена од обновливи извори на енергија се состои од енергија произведена од хидроцентрали (не вклучувајќи акумулациони хидроцентрали), од ветар, соларна, геотермална и енергија од биомаса/отпад.
Единици	Процент
Од значење за	Обновливите горива се значајни алатки во борбата за намалување емисија на гасови што предизвикуваат ефект на стаклена градина, за диверзификација на извори на енергија и за намалување на увозот на енергија.
Достапност и извор на информации	Потребните податоци се достапни на годишна основа од Државниот завод за статистика и од енергетските биланси.
Име	(32) Инвестиции во проекти за обновливи извори на енергија
Дефиниција	Годишни капитални вложувања во проекти за обновливи

	извори на енергија, вклучувајќи приватни и јавни, како и домашни и странски вложувања
Единици	Евро
Од значење за	Овој показател е релевантен за квалитетот и нивото на развој на „окружување кое овозможува обновливи извори на енергија“ – институционално, легислативно/регулаторно, јавна свест
Достапност и извор на информации	Потребните податоци може да се добијат од Агенцијата за енергетика, Министерството за економија, Македонската банка за поддршка на развојот, Агенцијата за странски инвестиции, Стопанската комора.

**Рурален развој (вклучува земјоделство, шумарство, туризам)
PP-3, PP-Ш, PP-Тур**

33	PP-3 1	Инвестиции како % од БДП, по институционален сектор	COP на ЕУ:1.II.1
34	PP-3 2	Нето внатрешна миграција по главни старосни групи	COP на ЕУ:3.III.3
35	PP-3 3	Домашна потрошувачка на материјали и БДП по постојани цени	COP на ЕУ: 6.I.1a.
35	PP-3 4	Учество на површина што е под агроеколошка поддршка на ЕУ во вкупната искористена земјоделска површина	COP на ЕУ: 6.II.5.
36	PP-3 5	Индекс на густина на добиток	COP на ЕУ: 6.II.6.
38	PP-Ш 1	Придонес на секторот шумарство во БДП	Подобрени паневропски показатели за одржливо управување со шуми ¹ : С 6: одржување на други социоекономски функции и услови. 6.2
39	PP-Ш 2	Пошумена површина и квалитет на шуми	Дополнително предложени
40	PP-Ш 3	Работна сила во секторот шумарство	Подобрени паневропски

¹ Подобрени паневропски показатели за одржливо управување со шуми, усвоени од Министерската конференција за заштита на шумите во Европа, Состанок на експертско ниво, 7-8 октомври 2002 година, Виена, Австрија.

41	PP-Ш 4	Недрвни добра	показатели за одржливо управување со шуми: С 6: Одржување на други социоекономски функции и услови. 6.5 Подобро паневропски показатели за одржливо управување со шуми: С 3: Одржување и поттикнување продуктивни функции на шумите дрвни и недрвни добра). 3.3
42	PP-Тур 1	Придонес на туризмот во БДП	Дополнително предложени
43	PP-Тур 2	Координирани активности меѓу засегнатите страни во туризмот	Дополнително предложени
44	PP-Тур 3	Пристигнување на меѓународни туристи по вид транспорт	Дополнително предложени
45	PP-Тур 4	Претпријатија со системи за управување со животната средина	СОР на ЕУ: 6.II.7a.
46	PP-Тур 5	Ниво на инвестиции во туризмот по региони	Дополнително предложени

Име (33) Инвестиции како % од БДП, по институционален сектор

Дефиниција Овој показател е дефиниран како **формирање бруто основен капитал изразен како процент од БДП**, за јавниот и деловниот сектор. Формирање бруто основен капитал се состои од стекнувања на резидентни производители, минус продажба на основни средства, плус одредени додатоци на вредноста на непроизведените (вообичаено природни) средства реализирани со производна активност. Формирање бруто основен капитал вклучува стекнување минус продажба на згради, градби, машинерија и опрема, истражување минерали, компјутерски софтвер, литературни или уметнички оригинали. Исто така, вклучува и одредени додатоци на вредноста на непроизведените средства реализирани со производна активност, главно опфаќајќи подобрувања на

Единици	земјиште, како на пример сушење мочуришта.
Од значење за Македонија во согласност со нашата стратегија	Процент од БДП Нивото на инвестиции по сектор е релевантно за Република Македонија, во согласност со гледиштето на ЕУ за релевантност, особено за сектори како што се земјоделство и рурален развој и SMILE. Покрај тоа, силна синергија на овие два масивни сектори ќе доведе до силно влијание на речиси сите други сектори во земјата, од гледиште на одржлив развој. Сигналите добиени со овој показател за одржлив развој ќе бидат цврсти напатствија за процесот на одржлив развој во Република Македонија.
Релевантност во согласност со стратегијата на ЕУ	Со коефициентот се прикажува делот од БДП што се употребува за бруто инвестиции (наместо да се употреби, на пример, за потрошувачка или извоз). Со стекнувањето капитални добра како што се згради, машинерија и превозна опрема во приватниот и јавниот сектор до голем степен се утврдуваат идните економски резултати на општеството преку продлабочување и проширување на основниот капитал, или како физички капитал или како знаење. Според тоа, заедно со сè поголемата понуда на работна сила, тоа влијае директно на потенцијалните стапки на растеж. Од перспектива на одржлив развој, клучен е придонесот кон подобри работни места и подобрување на еко-ефикасноста.
Достапност и извор на информации	Потребните податоци треба да се достапни на годишна основа од Државниот завод за статистика
Име Дефиниција	(34) Нето внатрешна миграција по главни старосни групи Внатрешна миграција и нето билансот меѓу имиграција во одредена област и емиграција од истата, изразена како број на лица.
Единици	Број на лица кои мигрираат годишно
Од значење за Македонија во согласност со нашата стратегија	Внатрешната миграција од рурални кон урбани региони е еден од големите проблеми во Република Македонија. Ако регионалниот и руралниот развој е оптимален и соодветен, нето билансот меѓу имиграцијата, особено кон Скопје или кон други големи градови и емиграцијата од рурални области од различни македонски региони и општини, изразени како број на лица, може да биде многу силен показател за одржлив развој за Македонија. Други аспекти од други сектори може да ја поддржат сегашната релевантност на овој показател на ЕУ, особено од димензијата на проблемите со еднаков

регионален развој и „одлив на мозоци“. Овој показател може да се користи за следење на миграцијата во Македонија од рурални во урбани области, меѓу региони и надвор од Македонија. На крај, трите столба на одржлив развој може да бидат под силно негативно влијание на овој мултикомплексен процес во оваа фаза на македонскиот развој, што е многу значајна причина за избор на овој показател за одржлив развој на ЕУ.

Релевантност во согласност со стратегијата на ЕУ

ЕУ, како „територија на слобода, безбедност и правда“ има длабока традиција како засолниште за барателите на азил и бегалците. Ако мора да се преземат мерки против незаконска миграција, бидејќи предизвикува проблеми поврзани со интеграција на новодојдените и може да го зголеми шверцот со луѓе, незаконско вработување и дури и тероризам, законската миграција може да има значајна улога во зајакнување на економијата базирана на знаење во Европа, во унапредување на економскиот развој, а со тоа придонесувајќи кон спроведување на стратегијата од Лисабон. Таа може да има и улога во партнерствата со трети земји. Покрај тоа, имиграцијата се смета дека е шанса да се урамнотежат ефектите од стареење на населението, кое резултира од зголемениот век на живот и намалената плодност.

Достапност и извор на информации

Не се достапни. Можни извори се: Државен завод за статистика и локални власти (регионални или општински)

Име

(35) Домашна потрошувачка на материјали и БДП по постојани цени

Дефиниција

Со домашната потрошувачка на материјали се мери вкупниот износ на материјал што директно се користи во економијата. Таа се дефинира како сите материјали кои директно влегуваат во националната економија (користење на домашна екстракција плус увоз), минус материјалите што се извезуваат. Во економскиот смисла, со домашната потрошувачка на материјали се изразува потрошувачката на резидентите на националната економија. Извозот се одзема за да се направи разлика меѓу потрошувачката поттикната од домашна побарувачка и потрошувачката на извозните пазари. Таа се дефинира на ист начин како и другите клучни физички показатели како што е бруто домашна потрошувачка

	<p>на енергија, и е показател на потрошувачката најсличен до БДП, во смисла на еднаквост со агрегатите на националните сметки. Во еколошка смисла, домашната потрошувачка на материјали е застапник за сите притисоци поврзани со употребата на материјали во економијата на една земја во текот на нивниот животен век, независно од тоа дали притисоците настанале во самата земја или во земјата од каде материјалот е увезен.</p>
Единици	<p>Тони (две главни категории се сировини добиени со домашна екстракција и увоз во тони)</p>
Од значење за Македонија во согласност со нашата стратегија	<p>Домашната потрошувачка на материјали е релевантна за Република Македонија, во согласност со гледиштето на ЕУ за релевантност, особено за сектори како што се земјоделство и рурален развој и SMILE. Покрај тоа, силна синергија на овие два масивни сектори ќе доведе до силно влијание на речиси сите други сектори во земјата, од гледиште на одржлив развој. Во оваа развојна фаза, секторите земјоделство и рурален развој и SMILE треба да започнат урамнотежен развој преку градењето конкурентност на домашното производство за квалитетна самоснабдување на слободниот пазар. Со појак капацитет, овие сектори треба да преземат активности за замена на масивните нискоквалитетни производи од увоз во согласност со правилата на СТО, но со цврста заложба за шестата акциона програма за животна средина (БЕАП). Исто така, за ова потребно е „да се постигне одделување на употребата на ресурси од економскиот растеж, преку значително подобрена ефикасност на ресурсите, дематеријализација на економијата и намалување на отпадот“, особено во земјите во развој како што е Република Македонија.</p>
Релевантност во согласност со стратегијата на ЕУ	<p>Во стратегијата на ЕУ за одржлив развој се истакнува стратегиската цел за прекинување на врската меѓу економскиот растеж, употребата на ресурси и создавањето отпад. Исто така, во шестата акциона програма за животна средина (БЕАП) се бара „да се постигне одделување на употребата на ресурси од економскиот растеж, преку значително подобрена ефикасност на ресурсите, дематеријализација на економијата и намалување на отпадот“. Како дел од спроведувањето на БЕАП, Европската комисија развива тематска стратегија за одржливо користење на природните ресурси, со која ќе се идентификуваат приоритетни области за интервенција со политики. Со домашната потрошувачка на материјали се</p>

	<p>обезбедува процена на апсолутното ниво на употребата на ретките ресурси, и во комбинација со БДП, се обезбедува и увид дали се врши одделување на употребата на природни ресурси од економскиот растеж.</p>
Достапност и извор на информации	<p>Потребните податоци се достапни на годишна основа од Државниот завод за статистика</p>
Име	<p>(36) Учество на површина што е под агроеколошка поддршка на ЕУ во вкупната искористена земјоделска површина</p>
Дефиниција	<p>Со овој показател се следат трендовите во земјоделското земјиште вклучено во агроеколошките мерки, изразено како дел од вкупната искористена земјоделска површина. Податоците вклучуваат агроеколошки договори во согласност со Регулатива (ЕЕЗ) 2078/1992 и договори потпишани во 2000-2002 година според постојната Регулатива (ЕЗ) 1257/1999.</p>
Единици	<p>Процент (дел на искористена земјоделска површина вклучена во агроеколошки мерки)</p>
Од значење за Македонија во согласност со нашата стратегија	<p>Република Македонија има компаративни предности со релативно незагадена почва, која служи како основа за промоција на еколошко земјоделство. Сепак, иако е донесен Законот за органско земјоделско производство, нема други значајни активности за поттикнување на екологијата во земјоделството. Република Македонија, како другите земји во транзиција од централна и источна Европа, го започна процесот на реформи кон пазарна економија. Како дел од програмата за економски развој, Република Македонија ги креира своите еколошки политики и идентификува приоритетни активности за заштита на човековото здравје и на животната средина и за употреба на природните ресурси на одржлив начин. Овие политики и активности се конзистентни со „Акционата програма за заштита на животната средина за централна и источна Европа“ (ЕАП), документ усвоен на Министерската конференција во Луцерн во 1993 година. Во постигнување на целите за заштита на животната средина, Владата на Република Македонија подготви Национален еколошки акционен план (НЕАП I и II). Треба да се забележи дека претходно еколошките проблеми не беа разгледувани ниту во законодавството за земјоделство, ниту во земјоделските политики. Наш приоритет во следниов период ќе биде идентификација на проблемите и приоритетни активности што треба да се преземат во интеграцијата на еколошките прашања во земјоделството. Македонија се заложува да ја подобри екологијата во</p>

	<p>земјоделството како што е во ЕУ.</p> <p>Со развојот на агроколошки показатели ќе се обезбеди начин за процена на сè поголемата интеракцијата меѓу земјоделството и екологијата. Во овој однос, веќе е започната подготовката на главните цели и нивните показатели.²</p>
Релевантност во согласност со стратегијата на ЕУ	<p>Агроколошките мерки се креирани за да ги охрабрат земјоделците да ја заштитат и збогатат животната средина на своите фарми. Земјоделците се обврзуваат, на минимум пет години, да усвојат еколошки земјоделски практики што ја надминуваат добрата земјоделска практика. Правилата на добрата земјоделска практика се дефинирани од земјите-членки во програмите за рурален развој за да се минимизираат некои од можните негативни еколошки ефекти на земјоделската активност преку утврдување минимална еколошка основа, и за да се обезбеди дека агроколошките мерки даваат повеќе еколошки придобивки. Како возврат за заложбата, земјоделците добиваат финансиска помош со што се компензира за дополнителните трошоци, и за загубата на приходи што се јавува како резултат на еколошки земјоделски управувачки практики.</p>
Достапност и извор на информации	<p>Потребните податоци треба да се достапни на годишна основа од Државниот завод за статистика, Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство, агенциите за јавно-приватни партнерства и научните институции.</p>
Име Дефиниција	<p>(37) Индекс на густина на добиток</p> <p>Со индексот на густина на добиток се прикажува бројот на единици добиток по хектар искористена земјоделска површина. Единица добиток е референтна единица со која се олеснува збирот на добиток од различни видови и возрасти преку употреба на коефициенти на единица добиток, кои се утврдуваат со конвенција. За целите на овој показател следниве видови добиток се содржат во единица добиток: коњи, говеда, овци, кози, свињи, живина и зајаци.</p>
Единици	<p>Број (бројот на единица добиток по хектар искористена земјоделска површина)</p>
Од значење за Македонија во	<p>Добитокот е главен учесник одговорен за 18% од емисијата на гасови што предизвикуваат ефект на стаклена градина мерена во еквивалент на CO₂, и тоа е повеќе и од транспортот³. Национален експерт детално ги анализира</p>

² Цабирски, В: „Извештај за еколошка интеграција во идните заеднички земјоделски политики, усогласување, агроколошки мерки и агроколошки показатели“, Кратка студија за целите на НСОР, Скопје, јануари 2008 година.

³ Долгата сенка на добитокот, ФАО, Рим, 2006 година.

согласност со нашата стратегија

другите можни негативни улоги покрај глобалното затоплување и загадување на воздухот, трошење и загадување на водените ресурси, влијанието на стоката врз биоразновидноста во Република Македонија, и поднесува извештаи.⁴ Овој проблем треба многу точно да се разгледа во соодветниот развој на земјоделството и руралниот развој од гледиште на одржлив развој. Покрај ова, овој показател ќе доведе до соодветно набљудување на македонската територија од аспект на рурален развој и ќе се спречи уништување на основните силни страни на секторот поврзани со идејата на диверзификација на приходите во руралните региони преку предизвиците на одржливиот развој, единствено поради „чисто економски“ причини.

Релевантност во согласност со стратегијата на ЕУ

Интензивното одгледување добиток, особено свињи и живина, е главен извор на фармско ѓубре, што е клучна компонента на потенцијални хранливи додатоци, и има еколошко влијание на водените системи. Екстензивното управување со пасишта е значајна цел на агроколошките програми на ЕУ. Меѓу главните видови намена на земјиште, постојаното пасиште општо се смета како едно од најзначајните од перспектива на пејзаж и зачувување на природата. Исто така, бројот на говеда и друг добиток има значително влијание врз емисијата на гасови што предизвикуваат ефект на стаклена градина и други емисии од земјоделството, на тој начин влијаејќи на потенцијалот на ЕУ да постигне значајни цели на политиката на животна средина, како оние од Протоколот од Кјото или од Директивата за национални горни граници за емисија на гасови (2001/81/ЕЗ).

Достапност и извор на информации

Потребните податоци треба да се достапни на годишна основа од Државниот завод за статистика, Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство, агенциите за јавно-приватни партнерства и научните институции.

Име	(38) Придонес на секторот шумарство во БДП
Дефиниција	Придонес на шумарството и производство на дрвени и хартиени производи во бруто домашниот производ.

⁴ Чукалиев О.: „Извештај за земјоделството и климатските промени, земјоделството и заштита на почвата, земјоделството и пестициди, земјоделството и нитрати и земјоделството и вида“, Кратка студија за целите на НСОП, Скопје, јануари 2008 година.

Андонов С.: „Извештај за земјоделството и биоразновидноста и генетички ресурси кај животните“, Кратка студија за целите на НСОП, Скопје, јануари 2008 година.

Ивановска С.: „Извештај за земјоделството и биоразновидноста и генетички ресурси кај растенијата“, Кратка студија за целите на НСОП, Скопје, јануари 2008 година.

Единици	Процент
Од значење за	Овој показател претставува основа за набљудување на социоекономските функции на секторот шумарство, особено учеството на шумарството во процесот на диверзификација на приходите во руралните региони и во вкупниот економски развој на земјата. Покрај тоа, индиректно укажува на соодветниот капацитет и степен на организација на секторот.
Достапност и извор на информации	Потребните податоци се достапни на годишна основа од Државниот завод за статистика и во годишниот извештај на ЈП Македонски шуми.

Име	(39) Пошумена површина и квалитет на шуми
Дефиниција	Шуми и друго пошумено земјиште, класифицирано по вид шума и по расположивост со дрво, и дел од шума и друго пошумено земјиште во вкупното земјиште.
Единици	% хектари, сантиметри/дијаметар на стеблото, потекло на шумата (вегетативна или генеративна)
Од значење за	Во стратегијата за одржлив развој се истакнува потребата за „заштита и обнова на хабитатот и природните системи“. Таргетите во 6ЕАП вклучуваат „заштита и одржлив развој на шуми“. Покрај тоа, во планот за спроведување од Јоханесбург се вели дека „одржливото управување со природни и посадени шуми и со дрвени и недрвени производи е основно за да се постигне одржлив развој, и е критичен начин за искоренување на сиромаштијата, значително намалување на сечењето шуми, стопирање на загубата на биоразновидност во шумите и стопирање на деградацијата на земјиштето и ресурсите, подобрување на безбедноста на храната и на пристапот до безбедна вода за пиење и достапна енергија; понатаму, се истакнуваат многуте придобивки за природните и посадените шуми и дрвја и придонесите за благосостојбата на планетата и човештвото. Работните активности на шумарството, приватните сопственици на шуми и локалната заедница во шумите имаат влијание на зголемување или намалување на шумската површина и на квалитетот на шумите.
Достапност и извор на информации	Потребните податоци се достапни на годишна основа од Државниот завод за статистика и од Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство.

Име	(40) Работна сила во секторот шумарство
Дефиниција	Број на лица вработени во секторот шумарство и инпут на работна сила, класифицирани по пол и старосна група, образование и карактеристики на работното место.
Единици	Број
Од значење за	Според новите принципи на одржлив развој, улогата на секторот шумарство е многу значајна за соодветен рурален развој. Секторот шумарство е важен за капацитетот на вработеноста на работната сила на државно ниво. Конкретната улога на овој показател е следење на бројот на лица вработени во секторот шумарство и инпут на работна сила, и класифицирани по пол и старосна група, образование и карактеристики на работното место. Резултатите од ваквото следење се соодветна индикација за влијанието на структурата на годишно апсорбираната работна сила и инпутот на работна сила (по возраст и по пол) врз урамнотежениот рурален развој.
Достапност и извор на информации	Потребните податоци се достапни на годишна основа од Државниот завод за статистика и од Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство.

Име	(41) Недрвни добра
Дефиниција	Вредност и количина на пласирани недрвни добра од шуми и друго пошумено земјиште.
Единици	Денар, евро
Од значење за	Секторот шумарство е многу значаен за дополнителен извор на приход во руралните заедници од алтернативни недрвни добра на шумата. Резултатите од ова следење ќе укажат на соодветно одржување и поттикнување продуктивни функции на шумите. Дополнително, со овој показател ќе се поддржи следењето

	на соодветен рурален развој за кој, според новите принципи на одржлив развој, улогата на секторот шумарство е основна.
Достапност и извор на информации	Потребните податоци се достапни на годишна основа од Државниот завод за статистика, Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство и од Министерството за животна средина и просторно планирање.

Име	(42) Придонес на туризмот во БДП
Дефиниција	Со овој показател се прикажува вредноста на услугите во секторот туризам и угостителство во текот на една година.
Единици	Денари, американски долари, %, индекси
Од значење за	Учеството на секторот туризам и неговото значење како дел од националната економија.
Достапност и извор на информации	Државен завод за статистика, Централен регистар, Министерство за финансии
Име	(43) Координирани активности меѓу засегнатите страни во туризмот
Дефиниција	Овој показател се дефинира како број на воспоставени форми на соработка меѓу засегнатите страни во туризмот (Министерство за економија, МЖСПП, Министерство за култура, деловни здруженија, општини, образовни институции, МСП, туристички здруженија, НВО) во РМ за целите на подобрување, координирање и дефинирање на нивните активности.
Единици	Број и вид на воспоставени форми, број на реализирани активности.
Од значење за	Овој показател е значаен за следење на напредокот на усогласување и координирање на активностите за развој на туризмот што ги преземаат засегнатите страни.
Достапност и извор на информации	Министерство за економија, Стопанска комора, општини, Министерство за култура, Министерство за транспорт, деловни здруженија, образовни институции.
Име	(44) Претпријатија со системи за управување со животната средина
Дефиниција	Овој показател е дефиниран како број на организации што доброволно имаат имплементирано систем за управување со животната средина, што може да биде шема за еколошко управување и ревизија или сертификат ИСО 14001.
Единици	Број на претпријатија со системи за управување со животната средина, општо и по сектор.
Од значење за	Овој показател е значаен за следење бизниси кои придонесуваат кон одржлив развој и се еколошко одговорни со своите резултати.

Достапност и извор на информации	Институт за стандардизација на Република Македонија
Име	(45) Пристигнување на меѓународни туристи по вид транспорт
Дефиниција	Структурен преглед на видови транспорт на пристигнување на странски туристи, трендови во туристичката побарувачка за употреба на различни видови транспорт и по земја на потекло.
Единици	Пристигнувања по вид транспорт, дел и индекси
Од значење за	Податоците ќе бидат релевантни за идентификација на структурата и најупотребуваните видови транспорт за прилив на туристи во РМ и во рамки на регионот, и за преземање чекори за подобрување на некои транспортни врски.
Достапност и извор на информации	МВР, Државен завод за статистика
Име	(46) Ниво на инвестиции во туризмот по региони
Дефиниција	Годишни капитални вложувања во туризмот, вклучувајќи приватни и јавни, како и домашни и странски вложувања, поделени по региони дефинирани според просторниот план на РМ.
Единици	Денар, евро
Од значење за	Овој показател е релевантен за квалитетот и нивото на развој на туризмот, на регионално и на национално ниво.
Достапност и извор на информации	Потребните податоци може да се добијат од Министерството за економија, Македонската банка за поддршка на развојот, Агенцијата за странски инвестиции, Стопанската комора.

Социјални прашања (вклучува вработеност, образование, истражување и развој, јавно здравство, демографија)

СП-Враб, СП-Обр, СП-И и Р, СП-ЈЗ, СП-Дем

47	СП-Враб 1	Број на обучени лица во врска со политики на вработување и со социјален дијалог.	Дополнително предложени
48	СП-Враб 2	Стапка на вкупна вработеност	СОР на ЕУ 1.III.14
49	СП-Враб 3	Стапка на вкупна долгорочна (и многу долгорочна) невработеност	СОР на ЕУ 2.II.2 и 2.III.6
50	СП-Враб 4	Регионална анализа на стапката на вработеност	Дополнително предложени
51	СП-Враб 5	Стапка на невработеност	СОР на ЕУ 1.IV.13
52	СП-Обр 1	Лица со завршено ниско образование	СОР на ЕУ 2.III.2
53	СП-Обр 2	Учество на општински расходи за	Дополнително

		образование во вкупните расходи за образование	предложени
54	СП-Обр 3	Јавни расходи за образование како % од БДП	СОР на ЕУ 1.III.12
55	СП-Обр 4	Заеднички проекти меѓу универзитетите и приватниот сектор што се во подготовка или се спроведуваат	Дополнително предложени
56	СП-И и Р 1	Вкупни расходи за истражување и развој како % од БДП СОР на ЕУ 1.III.11	СОР на ЕУ 1.I.3
57	СП-Ј3 1	Стапка на инциденца на рак	СОР на ЕУ 4.II.3
58	СП-Ј3 2	Години на здрав живот	СОР на ЕУ 4.I.1
59	СП-Ј3 3	Процент на пушачи	СОР на ЕУ 4.II.3
60	СП-Ј3 4	Стапка на ризик од сиромаштија, по пол, возраст, степен на завршено образование, и по вид на домаќинство	СОР на ЕУ 2.III.1
61	СП-Ј3 5	Сериозни незгоди на работно место	СОР на ЕУ 4.II.6
62	СП-Дем 1	Вкупна стапка на плодност	СОР на ЕУ: 3.
63	СП-Дем 2	Животен век на возраст од 65 години	СОР на ЕУ: 3
64	СП-Дем 3	Внатрешна миграција	СОР на ЕУ: 3
65	СП-Дем 4	Коефициент на старосна зависност на старите	СОР на ЕУ: 3
66	СП-Дем 5	Густина на население	Дополнително предложени

Име (47) Број на обучени лица во врска со политики на вработување и со социјален дијалог.

Дефиниција Со овој показател се прикажува бројот на лица кои посетувале и успешно завршиле некоја од програмите за активна обука што ги нуди Владата.

Единици Процент

Од значење за Владата на Република Македонија спроведува различни мерки за активните политики за вработување. Обуката што се нуди е екстремно значајна, особено за економиите во транзиција каде што понудата на работна сила и побарувачката не се усогласени. Ефективноста на активните политики на пазарот на работна сила што ги нуди Владата може да се мерат со овој показател.

Достапност и извор на информации Податоци од анкетата за работна сила (дефиниција на Меѓународната организација на трудот) објавени од Државниот завод за статистика.

Име (48) Вкупна стапка на вработеност

Дефиниција Вкупната стапка на вработеност се пресметува со делење на бројот на вработени лица на возраст од 15 до 64 години со

	<p>вкупното население од истата старосна група. Се изразува по пол и по највисок степен на завршено образование.</p>
Единици	Процент
Од значење за	Вработеноста е клучно економско и социјално прашање бидејќи придонесува за квалитетот на живот и за социјална вклученост. Според тоа, вработеноста е во центарот на македонските политики, како што е македонската стратегија за вработување.
Достапност и извор на информации	Податоци од анкетата за работна сила (дефиниција на Меѓународната организација на трудот) објавени од Државниот завод за статистика.
Име	(49) Стапка на вкупна долгорочна (и многу долгорочна) невработеност
Дефиниција	Стапката на долгорочна невработеност е делот на лица кои што се невработено 12 месеци или повеќе во вкупниот број активни лица на пазарот на работна сила. Активни лица се оние кои се вработени или невработени.
Единици	Процент
Од значење за	Невработеноста ги зголемува ризиците од сиромаштија и, следствено на тоа, од социјална исклученост. Политиките и целите на ЕУ се насочени кон поттикнување целосна вработеност и зголемување на стапките на вработеност меѓу чувствителните групи. Конкретно, некои цели се насочени кон подобрување на приспособливоста на работниците и претпријатијата, рамнотежата меѓу флексибилноста и безбедноста, функционирањето на политиките на пазарот на работна сила и ефикасноста и ефективноста на услугите за вработување. Системите за даночни бенефиции треба особено да се дизајнирани на начин со кој што им се овозможува на луѓето да бараат и прифаќаат работа.
Достапност и извор на информации	Податоци од анкетата за работна сила (дефиниција на Меѓународната организација на трудот) објавени од Државниот завод за статистика.
Име	(50) Регионална анализа на стапката на вработеност
Дефиниција	Вкупната стапка на вработеност по региони се пресметува со делење на бројот на вработени лица на возраст од 15 до 64 години со вкупното население од истата старосна група, по регион.
Единици	Процент
Од значење за	Зголемувањето на вработеноста по региони е клучно економско и социјално прашање бидејќи придонесува за

квалитетот на живот и за социјална вклученост. Според тоа, вработеноста е во центарот на политиките на ЕУ, како што е Европската стратегија за вработеност, а целосната вработеност е една од главните цели на Лисабонската стратегија.

Достапност и извор на информации Потребните податоци се достапни на годишна основа од Државниот завод за статистика.

Име Дефиниција **(51) Стапка на невработеност**
Со вкупната стапка на невработеност се следи бројот на невработени лица на возраст од 15 години и повеќе како процент од работната сила. Се расчленува по (1) пол; (2) старосна група; (3) степен на образование (види 'Од значење за'). Последното расчленување се однесува на бројот на невработени лица на возраст од 25 до 64 години, кои имаат стекнато конкретен степен на образование, како процент од работната сила од иста старосна група.

Единици Процент
Од значење за Невработеноста ги зголемува ризиците од сиромаштија и, следствено на тоа, од социјална исклученост. Политиките и целите на Македонија се насочени кон зголемување на стапките на вработеност меѓу чувствителните групи. Конкретно, некои цели се насочени кон подобрување на приспособливоста на работниците и претпријатијата, рамнотежата меѓу флексибилноста и безбедноста, функционирањето на политиките на пазарот на работна сила и ефикасноста и ефективноста на услугите за вработување. Системите за даночни бенефиции треба особено да се дизајнирани на начин со кој што им се овозможува на луѓето да бараат и прифаќаат работа.

Достапност и извор на информации Податоци од анкетата за работна сила (дефиниција на Меѓународната организација на трудот) објавени од Државниот завод за статистика.

Име Дефиниција **(52) Лица со завршено ниско образование**
Показателот 'лица со завршено ниско образование' се дефинира како процент на население на возраст од 25 и 64 години кои имаат стекнато втор степен според Меѓународна стандардна класификација на образованието или помалку (предосновно и основно).

Единици Процент
Од значење за Ниското образование се смета како пречка за личен и професионален развој и исто така е пречка за амбицијата

на општеството да ги намали разликите и нееднаквоста меѓу поединци или групи. Нискоквалификуваните имаат помали шанси да најдат добро платена и стабилна работа, што ќе резултира во несоодветна пензија откако ќе се пензионираат. Исто така, тие се понеспособни да ги обезбедуваат основните потреби за нив лично и за своите деца, на пример во областа на здравството поради недостатокот на основно образование.

Достапност и извор на информации

Податоците се достапни. Објавени од Државен завод за статистика

Име

(53) Учество на општински расходи за образование во вкупните расходи за образование

Дефиниција

Со овој показател се прикажува коефициентот на општински расходи за образование во вкупните расходи за образование

Единици

Процент

Од значење за

Со процесот на децентрализација, дел од расходите за образование доаѓаат од општините, кои треба да го подберат управувањето со средствата за образование.

Достапност и извор на информации

Податоците се достапни. Објавени од Министерство за финансии.

Име

(54) Јавни расходи за образование како % од БДП

Дефиниција

Овој показател се дефинира како бруто домашни расходи за образование како % од БДП. Вклучува и расходи на државата.

Единици

Процент

Од значење за

Со истражувањето и развојот се зголемува знаењето кај луѓето, културата и општеството и примената на ова знаење за измислување нови апликации **25**. Нови технологии и организациски техники се неопходни додатоци за да се промени однесувањето, со цел да се постигне преод кон одржливо општество. Исто така, потребно е истражување за да се идентификуваат неодржливи трендови, да се измерат, и да се испита како може да се решат што е можно поефективно. Експерименталниот развој е клучен за трансформација на знаењето во активности, за да настанат промени.

Достапност и извор на

Потребните податоци се достапни на годишна основа од Државниот завод за статистика

информации

Име	(55) Заеднички проекти меѓу универзитетите и приватниот сектор што се во подготовка или се спроведуваат
Дефиниција	Овој показател е дефиниран како бројот на заеднички проекти меѓу универзитетите и приватниот сектор што се во подготовка или се спроведуваат
Единици	Број
Од значење за	Да се подобрат соодветните квалификации помеѓу понудата и побарувачката на пазарот
Достапност и извор на информации	Податоците се достапни. Објавени од Државен завод за статистика
Име	(56) Вкупни расходи за истражување и развој како % од БДП
Дефиниција	Овој показател се дефинира како бруто домашни расходи за истражување и експериментален развој како процент од БДП. Бруто домашните расходи за истражување и експериментален развој вклучуваат расходи од деловни претпријатија, високото образование, државата и приватни непрофитни расходи за истражување и развој.
Единици	Процент
Од значење за	Со истражувањето и развојот се зголемува знаењето кај луѓето, културата и општеството и примената на ова знаење за измислување нови апликации 25. Нови технологии и организациски техники се неопходни додатоци за да се промени однесувањето, со цел да се постигне преод кон одржливо општество. Исто така, потребно е истражување за да се идентификуваат неодржливи трендови, да се измерат, и да се испита како може да се решат што е можно поефективно. Експерименталниот развој е клучен за трансформација на знаењето во операции, за да настанат промени.
Достапност и извор на информации	Потребните податоци се достапни на годишна основа од Државниот завод за статистика и Министерството за образование и наука .
Име	(57) Стапка на инциденца на рак
Дефиниција	Овој показател се дефинира како стапка на инциденца на рак, стандардизирана по возраст, по пол на: (1) сите места освен кожата; (2) дебелото црево, ректосигмоиден спој, ректум и анус; (3) трахеа, душник и бели дробови.

Единици	Процент
Од значење за	Ракот, колоквијален израз за малигни неоплазми, се карактеризира со неконтролиран растеж на абнормални клетки во телото. Со стапка на инциденца станува што станува сè повисока во ЕУ, ракот стана голем проблем во јавното здравје, и стекна своја програма ('Европа против ракот') во рамки на активностите во областа на јавното здравје.
Достапност и извор на информации	Податоците се достапни. Објавени од Министерство за здравство.
Име	(58) Години на здрав живот
Дефиниција	Овој показател се дефинира како бројот на години во кои што едно лице се очекува да живее во здрава состојба. Се изработува одделно за мажи и жени, при раѓање и на 65 години. Се заснова на преовладување конкретно за одредена возраст (пропорции) на населението во здрава и нездрава состојба и информации за морталитет конкретни за одредена возраст. Здрава состојба се дефинира како отсуство на органичувања во функционирањето/инвалидност. Овој показател често се нарекува животен век без инвалидност.
Единици	Број
Од значење за	Со овој показател се комбинираат информациите за квалитетот и должината на животот, за новородени и постаро население. Според тоа, акцентот е на примената од мерење на здравјето едноставно во смисла на долг живот кон мерење каде што, исто така, се зема предвид и добросостојбата. Подобрувањето на годините на здрав живот треба да биде еден од главните здравствени цели на ЕУ.
Достапност и извор на информации	Моментно нема достапни податоци.
Име	(59) Процент на пушачи
Дефиниција	Овој показател се дефинира како процентуално учество на тековни пушачи на тутун во вкупното население. Едно лице е тековен пушач ако изјави дека пуши тутун дневно или повремено.
Единици	Процент
Од значење за	Употребата на тутун е голем фактор на ризик за болести на срцето и крвните садови, хроничен бронхитис, емфизема и рак на белите дробови и сè уште е најголема причина за смрт и болести во нашето општество. Одговорна е за 650.000

	<p>смртни случаи годишно во ЕУ-25, од кои речиси половина се во старосната група 35-69. Секундарното пушење исто така има влијание по здравјето на непушачите, особено кај чувствителните групи. Борбата против тутунот е значајна ставка на агендата на ЕУ за јавно здравје.</p>
Достапност и извор на информации	<p>Податоците се достапни. Објавени од Државен завод за статистика</p>
Име	<p>(60) Стапка на ризик од сиромаштија, по пол, возраст, степен на завршено образование, и по вид на домаќинство</p>
Дефиниција	<p>Показателот 'стапка на ризик од сиромаштија вклучувајќи социјални трансфери' се дефинира како учество на лица со 'изедначен' вкупен нето доход вклучувајќи социјални трансфери (вкупен доход) под 60% од националниот просечен доход. Нето доход е вкупниот доход од сите извори, минус данок на доход. Просекот е вредност со која дистрибуцијата на доход се цели на два еднакви дела, точно 50% од луѓето спаѓаат под таа вредност и 50% се над неа. Доходот на домаќинствата се 'изедначува' со примена на методологија воспоставена од ОЕЦД, со која се земаат предвид разликите во големината и составот на домаќинствата, со што споредбите се пореални.</p>
Единици	<p>Процент</p>
Од значење за	<p>Показателот 'стапка на ризик од сиромаштија по социјални трансфери' е главен показател во контекст на показателите Лаекен, листа 29, која е насочена кон мерење на напредокот во борбата против сиромаштијата и социјалната исклученост. Нивото на доход вообичаено се смета како еден од главните фактори за утврдување на стандардот на живеење на поединците. Повисок доход ја зголемува потрошувачката, преку нудење 'повеќе опции и пристап до добра и услуги' 30 во едно општество и, според тоа, го зголемува квалитетот на живот. За да се надолжни показателот 'стапка на ризик од сиромаштија', може да се пресмета јаз на ризик од сиромаштија за да се идентификува колку е сериозен ризикот од сиромаштија. Социјалните трансфери се значајни фактори за олеснување на сиромаштијата и се одразени во податоците.</p>
Достапност и извор на информации	<p>Најголем дел од податоците се достапни. Објавени од Државен завод за статистика</p>

Име	(61) Сериозни незгоди на работно место
Дефиниција	Овој показател се дефинира како стапка на инциденца на сериозни незгоди на работно место, индексирани на стапката во 1998 година (1998 = 100). Стапката на инциденца на сериозни незгоди на работно место е бројот на незгоди на работно место што резултираат во најмалку три дена отсуство на 100.000 вработени лица.
Единици	Број
Од значење за	Долгорочната политика на Заедницата за здравје и безбедност на работното место е од особено значење за јавното здравје и за да се обезбеди висок степен на заштита на здравјето. Таа се заснова на превентивен пристап кон заштита од ризици на работното место, незгоди при работа и професионална болест.
Достапност и извор на информации	Податоците се достапни. Објавени од Министерство за труд и социјална политика.

Име	(62) Вкупна стапка на плодност
Дефиниција	Среден број на живи деца што би ги родила жена во текот на својот живот ако во своите репродуктивни години ги следи стапките на плодност по возраст на дадена година. Според тоа, стапката е целосната плодност на хипотетичка генерација, пресметана со додавање на стапките на плодност по возраст за жени во дадена година (се претпоставува дека бројот на жени на секоја возраст е ист).
Единици	Број на родени деца
Од значење за	Овој показател е значаен за идентификација на степенот на замена на населението, рамнотежата меѓу генерации и потребата за планирање на идните потреби на пензиските фондови, социјалната заштита и средствата за образование и грижа за стари лица.
Достапност и извор на информации	Потребните податоци се достапни на годишна основа од Државниот завод за статистика

Име	(63) Животен век на возраст од 65 години
Дефиниција	Овој показател се дефинира како животен век на возраст од 65 години, по пол. Се однесува на средниот број на години што треба да ги живее маж или жена кои имаат 65 години, доколку во остатокот од животото се подложени на тековните услови на морталитет (веројатност од смрт, специфично за возраста).
Единици	Број на години
Од значење за	Со овој показател се изразуваат подобрувањата во условите за живот, особено во смисла на богатство, домување, исхрана и здравствена заштита.
Достапност и извор на информации	Потребните податоци се достапни на годишна основа од Државниот завод за статистика

Име	(64) Внатрешна миграција
Дефиниција	Нето билансот меѓу имиграција во одредена област и емиграција од истата, изразена како број на лица.

Единици	Број на лица
Од значење за	Овој показател е значаен за динамиката на населението и за процесот на демографско стареење, како и за промените во образовната структура на населението и нивото на човечки капитал.
Достапност и извор на информации	Потребните податоци се достапни на годишна основа од Државниот завод за статистика.

Име	(65) Коефициент на старосна зависност на старите
Дефиниција	Бројот на лица на возраст од 65 години и повеќе изразен како процент од бројот на лица меѓу 15 и 64 години.
Единици	Процент
Од значење за	Показател со кој се дава увид во потенцијалниот иден финансиски товар за грижа за стари лица, особено за пензии.
Достапност и извор на информации	Потребните податоци се достапни на годишна основа од Државниот завод за статистика.

Име	(66) Густина на население
Дефиниција	Бројот на лица постојано населени на квадратен километар во рамки на површина на земја/регион/општина.
Единици	Број на лица на квадратен километар
Од значење за	Овој показател е значаен за идентификација на расположивите човечки ресурси и товарот на природните потенцијали и другите развојни потенцијали во одредена област.
Достапност и извор на информации	Потребните податоци се достапни на годишна основа од Државниот завод за статистика.

SMiLEs (вклучувајќи транспорт и инфраструктура, и МСП и индустрија) SMiLEs-T и И, SMiLEs

67	SMiLEs-T и И 1	Инвестиции во транспортна инфраструктура	Дополнително предложени
68	SMiLEs-T и И 2	Километри изградени делови од коридорите и дел од транспортната мрежа	Дополнително предложени
69	SMiLEs-T и И 3	Поделба на товарниот транспорт по видови	COP на ЕУ: 8, S. транспорт III
70	SMiLEs-T и И 4	Поделба на патничкиот транспорт по видови	COP на ЕУ: 8, S. транспорт III
71	SMiLEs-T и И 5	Лица загинати при патни незгоди	COP на ЕУ: 8, S. транспорт III.
72	SMiLEs-T и И 6	Население поврзано со системи за третман на отпадни води	COP на ЕУ: 7, Природни ресурси II
73	SMiLEs-T и И 7	Апстракција на подземни води како % од расположивите ресурси на подземни води	COP на ЕУ: 7, Природни ресурси II
74	SMiLEs-T и И 8	Население поврзано со јавна мрежа за водоснабдување	Дополнително предложени

75	SMiLEs-T и И 9	Загуби на вода при транспортот до крајните потрошувачи	Дополнително предложени
76	SMiLEs-T и И 10	Процент на наводнувана површина	Дополнително предложени
77	SMiLEs-T и И 11	Вкупна површина опфатена со стандардизирано управување со цврст отпад	Дополнително предложени
78	SMiLEs 1	ЕДВ (економска додадена вредност) во SMILES по сектор	Дополнително предложени
79	SMiLEs 2	Учество на SMILES во БДП на национални и на регионално ниво	Дополнително предложени
80	SMiLEs 3	Официјална развојна помош (ОДА) како % од бруто националниот доход	COP на ЕУ 10.I.1
81	SMiLEs 4	Доживотно учење	COP на ЕУ 1.III.9
82	SMiLEs 5	Вкупен раст на вработеноста во SMILES, по пол, стекнато образование, возраст	Дополнително предложени
83	SMiLEs 6	Учество на потрошувачка на производи со еко-етикета на ЕУ или национална еко-етикета	COP на ЕУ 6.III.7
84	SMiLEs 7	Инвестиции на SMILES во истражување и развој	Дополнително предложени
85	SMiLEs 8	Продуктивност на работната сила по сработен час	COP на ЕУ 1.II.2

Име (67) **Инвестиции во транспортна инфраструктура**
Дефиниција Годишни капитални вложувања во проекти за транспортна инфраструктура, вклучувајќи приватни и јавни, како и домашни и странски вложувања

Единици Евро
Од значење за Овој показател е значаен за подобрување на квалитетот и нивото на развој на транспортната инфраструктура.
Достапност и извор на информации Потребните податоци се достапни во Министерството за транспорт и комуникации и Државниот завод за статистика.

Име (68) **Километри на изградени делови од коридорите и дел од транспортната мрежа**
Дефиниција Должина на нови изградени делови од трансевропските коридори (патишта и железници) и транспортна мрежа (регионални и локални патишта)
Единици километри
Од значење Овој показател е значаен за развој на транспортната

за	инфраструктура.
Достапност и извор на информации	Потребните податоци се достапни во Министерството за транспорт и комуникации и Државниот завод за статистика.
Име	(69) Поделба на товарниот транспорт по видови
Дефиниција	Овој показател се дефинира како процентуално учество на секој вид на транспорт во вкупниот домашен транспорт. Вклучува патен транспорт, железнички транспорт и транспорт по внатрешни водени патишта. Патниот транспорт се заснова на сите движења на возила регистрирани во земјата што поднесува извештај. Железничкиот транспорт и транспортот по домашни водени патишта главно се засноваат на движења на национална територија, независно од националноста на возилата или пловните објекти, но во различни земји постојат некои разлики во дефиницијата.
Единици	Тонски километри
Од значење за	Со овој показател се следи целта на стратегијата за одржлив развој за постигнување урамнотежен преод кон еколошки видови транспорт, за да се постигне систем на одржлив транспорт и мобилност.
Достапност и извор на информации	Потребните податоци може да се добијат од Државниот завод за статистика
Име	(70) Поделба на патничкиот транспорт по видови
Дефиниција	Овој показател се дефинира како процентуално учество на секој вид на транспорт во вкупниот домашен транспорт, изразен во патнички километри (пкм). Се заснова на транспорт со патнички коли, автобуси и минибуси, и возови. Сите податоци треба да се засновани на движења на национална територија, независно од националноста на возилата.
Единици	Патнички километри
Од значење за	Со овој показател се следи целта на стратегијата за одржлив развој за постигнување урамнотежен преод кон еколошки видови транспорт, за да се постигне систем на одржлив транспорт и мобилност.
Достапност и извор на информации	Потребните податоци може да се добијат од Државниот завод за статистика
Име	(71) Лица загинали при патни незгоди

Дефиниција	Жртвите од патни незгоди вклучуваат возачи и патници на моторни возила и велосипеди, и пешаци, загинати во рок од 30 дена по незгодата.
Единици	Број на жртви
Од значење за	Со овој показател се следи целта на стратегијата за одржлив развој за подобрување на однесувањето на сите учесници во транспортот.
Достапност и извор на информации	Потребните податоци може да се добијат од Државниот завод за статистика
Име	(72) Население поврзано со системи за третман на отпадни води
Дефиниција	Овој показател се дефинира како процент на населението што е поврзано со систем за третман на отпадни води што има барем секундарен третман.
Единици	Процент од вкупното население
Од значење за	Со овој показател се следи нивото на третман на отпадни води.
Достапност и извор на информации	Потребните податоци може да се добијат од МЖСПП.
Име	(73) Апстракција на подземни води како % од расположивите ресурси на подземни води
Дефиниција	Со овој показател се прикажува вкупната апстракција на вода како дел од расположивите ресурси, поделена на подземна и површинска вода.
Единици	Процент
Од значење за	Со овој показател се дава процена на притисокот на долгорочните водени ресурси, чисто во однос на количината.
Достапност и извор на информации	Потребните податоци може да се добијат од Државниот завод за статистика
Име	(74) Население поврзано со јавна мрежа за водоснабдување
Дефиниција	Овој показател се дефинира како процент на населението што е поврзано со систем за третман на отпадни води што има барем секундарен третман.
Единици	Процент од населението
Од значење за	Со овој показател се следи идниот развој и проширување на постојните јавни мрежи за водоснабдување во урбаните, а

особено во руралните области.

Достапност и извор на информации

Потребните податоци може да се добијат од МЖСПП, локалните јавни комунални претпријатија и општините.

Име

(75) Загуби на вода при транспортот до крајните потрошувачи

Дефиниција

Овој показател се дефинира како процент на вода што се губи при транспортот преку мрежата за водоснабдување.

Единици

Процент

Од значење за

Со овој показател се следи целта на стратегијата за одржлив развој за намалување на загубите на вода преку системите за водоснабдување.

Достапност и извор на информации

Потребните податоци може да се добијат од локалните јавни комунални претпријатија и националните документи.

Име

(76) Процент на наводнуваната површина

Дефиниција

Овој показател се дефинира како процент на наводнувана површина од можните земјоделски површини.

Единици

Процент

Од значење за

Со овој показател се следи целта на стратегијата за одржлив развој за проширување на постојните системи за наводнување и изградба на нови системи.

Достапност и извор на информации

Потребните податоци може да се добијат од Државниот завод за статистика.

Име

(77) Вкупна површина опфатена со стандардизирано управување со цврст отпад

Дефиниција

Овој показател се дефинира како површина опфатена со стандардизирано управување со цврст отпад и вклучува број на изградени нови депонии што ги исполнуваат критериумите од директивите на ЕУ.

Единици

Број

Од значење за

Со овој показател се следи целта на стратегијата за одржлив развој за безбедно и соодветно отстранување цврст отпад.

Достапност и извор на информации

Потребните податоци може да се добијат од локалните јавни комунални претпријатија и МЖСПП.

Име

(78) ЕДВ (економска додадена вредност) во SMILES по сектор

Дефиниција

ЕДВ е оперативната добивка на компанијата (после оданочување) минус капиталните трошоци. ЕДВ = (нето оперативна добивка после оданочување) –

	(капиталните трошоци)
Единици	Евро
Од значење за	Овој показател е значаен за квалитетот на економијата на SMILES, односно длабочината на операциите за производите и услугите и квалитетот/сложеноста на самите производи/услуги.
Достапност и извор на информации	Потребните податоци се достапни на годишна основа од Државниот завод за статистика врз основа на податоците собрани од Централниот регистар
Име	(79) Учество на SMILES во БДП на национално и на регионално ниво
Дефиниција	Годишен БДП на SMILES во однос на БДП на национално и регионално ниво
Единици	Процент
Од значење за	Овој показател е значаен за сите сектори и региони во РМ. Се изразува придонесот на SMILES во БДП на национално и на регионално ниво, и со тоа се овозможува споредба во придонесот/развојот по региони.
Достапност и извор на информации	Потребните податоци се достапни на годишна основа од Државниот завод за статистика.
Име	(80) Официјална развојна помош (ОДА) како % од бруто националниот доход (како земји-кориснички)
Дефиниција	Овој показател се дефинира како нето повлекувања за официјална развојна помош на земји и територии во развој (земји според Комитетот за развојна помош) како процент од бруто националниот доход (БНД) по пазарни цени. Официјалната развојна помош се состои од грантови и заеми – билатерални и мултилатерални – кои ги зема официјалниот сектор, а главна цел е поттикнување економски развој и благосостојба во земјите-кориснички. Земји според Комитетот за развојна помош се 'земји и територии во развој' во Дел I од листата на ОЕЦД за корисници на помош. БНД по пазарни цени е еднаков на БДП минус примарниот доход што го плаќаат резиденти на нерезиденти, плус примарниот доход што го примаат резидентни единици од други делови од светот.
Единици	Процент
Од значење за	Овој показател е значаен за прикажување на глобалното партнерство и позитивните промени во многу области на политики – специфични за РМ.
Достапност	Потребните податоци се достапни на годишна основа од

и извор на информации	Државниот завод за статистика, Министерството за економија, и Министерството за образование и наука и сите други министерства што вообичаено се корисници на странска официјална развојна помош.
Име	(81) Доживотно учење
Дефиниција	Овој показател се дефинира како процент на возрастна население меѓу 25 и 64 години кои се вклучени во процесите на образование и обука.
Единици	Процент
Од значење за	Доживотното учење е основно за одржлив развој. Како што општеството преоѓа кон одржливо производство и потрошувачка, ќе бидат потребни работници и граѓани кои се со волја да развиваат и усвојуваат нови технологии и организациски техники како работници, како и нови ставови и однесување како граѓани и потрошувачи. Доживотното учење може да придонесе кон поголема флексибилност кај луѓето, отвореност кон нови идеи и заинтересираност за нови развои. Доживотното учење ќе им помогне на поединците да го ажурираат и надополнат своето знаење, способности и вештини, и на тој начин позитивно ќе придонесат кон зајакнување на својата позиција на пазарот на труд.
Достапност и извор на информации	Потребните податоци се достапни на годишна основа од Државниот завод за статистика и Министерството за образование и наука.
Име	(82) Вкупен раст на вработеноста во SMILES, по пол, стекнато образование, возраст
Дефиниција	Вкупниот раст на вработеноста во SMILES се пресметува со делење на стапката на вработеност од една година со стапката од друга година во овој сектор.
Единици	Процент
Од значење за	Вработеноста е клучно економско и социјално прашање бидејќи придонесува за квалитетот на живот и за социјална вклученост. Според тоа, вработеноста е во центарот на македонските политики.
Достапност и извор на информации	Потребните податоци се достапни на годишна основа од Државниот завод за статистика.
Име	(83) Учество на потрошувачка на производи со еко-етикета на ЕУ или национална еко-етикета

Дефиниција	Овој показател се дефинира како број на еко-етикети на ЕУ или национални еко-етикети, или награди со ЕУ-ознака за еколошки квалитет (EU Flower) во земјата, по група на производи
Единици	Број по група на производи
Од значење за	Еколошките проблеми, растечкиот јавен притисок и регулаторните мерки го менуваа начинот на деловно работење низ целиот свет. Потрошувачите и акционерите сè повеќе бараат еколошки производи и услуги кои ги нудат социјално одговорни компании. Според тоа, за организациите станува важно да покажат дека нивните стратегии за развој на производи се одржливи.
Достапност и извор на информации	Министерството за економија и МЖСПП.
Име	(84) Инвестиции на SMILES во истражување и развој
Дефиниција	Овој показател се дефинира како вкупни расходи за истражување и развој како процент од годишниот БДП постигнат од SMILES.
Единици	Процент
Од значење за	Со истражувањето и развојот се зголемува знаењето кај луѓето, културата и општеството и примената на ова знаење. Нови технологии и организациски техники се неопходни додатоци за да се промени однесувањето, со цел да се постигне преод кон одржлива компанија. Исто така, потребно е истражување за да се идентификуваат неодржливи трендови, да се измерат, и да се испита како може да се решат што е можно поефективно. Експерименталниот развој е клучен за трансформација на знаењето во активности, за да настанат промени.
Достапност и извор на информации	Потребните податоци се достапни на годишна основа од Државниот завод за статистика.
Име	(85) Продуктивност на работната сила по сработен час
Дефиниција	Продуктивноста на работната сила се изразува како БДП по сработен час по постојани цени од 1995 година.
Единици	Број
Од значење за	Во ЕУ има опаѓачки тренд на продуктивноста, што влијае на конкурентноста и на целата економија, особено на вработеноста. Сè додека БДП расте и бројот на вработени лица е релативно стабилен, овој индекс неизбежно ќе расте, укажувајќи дека еден час труд произведува повеќе

богатство отколку во претходните години. Кога станува збор за меѓународна конкурентност, од најголем интерес е стапката на растеж.

Достапност и извор на информации

Потребните податоци се достапни на годишна основа од Државниот завод за статистика.

Резимирана листа на показатели на одржлив развој

Бр.	Упатување	Показател	Потекло
Политики и правна рамка (вкрстено)			
П и ПР			
1	П и ПР 1	Транспозиција на законодавството на Заедницата, по област на политики	СОР на ЕУ: 9. Добро управување III
2	П и ПР 2	Административни трошоци наметнати со законодавството	СОР на ЕУ: 9. Добро управување II
3	П и ПР 3	Е-влада, достапност преку Интернет	СОР на ЕУ: 9. Добро управување III
4	П и ПР 4	Е-влада, употреба од страна на поединци	СОР на ЕУ: 9. Добро управување III
5	П и ПР 5	Спроведување на Националната стратегија за одржлив развој (НСОР).	Дополнително предложени
6	П и ПР 6	Број на основани институции за креирање политики за одржлив развој и спроведување	Дополнително предложени
7	П и ПР 7	Број на подготвени стратегиски документи со димензија на одржлив развој (во различни сектори - економски, еколошки, социјален)	Дополнително предложени
8	П и ПР 8	Број на лица во релевантните институции обучени за одржлив развој	Дополнително предложени
9	П и ПР 9	Број на случаи на прекршок поднесени на суд, по област на политики	Дополнително предложени (врз основа на СОР на ЕУ 9.II.2)
10	П и ПР 10	Ниво на доверба на граѓаните во институциите на РМ	Дополнително предложени (врз основа на СОР на ЕУ 9. Добро управување I)
Животна средина (вкрстено)			

ЖС			
11	ЖС 1	Вкупна емисија на гасови што предизвикуваат ефект на стаклена градина	COP на ЕУ 5.1.1
12	ЖС 2	Индекс на биоразновидност	COP на ЕУ 7.1.1
13	ЖС 3	Риба уловена надвор од безбедни биолошки граници	COP на ЕУ 7.1.2
14	ЖС 4	Спроведување на националната програма за еколошки мониторинг	Дополнително предложени
15	ЖС 5	Ефективност на механизмот за известување за животната средина	Дополнително предложени
16	ЖС 6	Алокација во државниот буџет за животна средина	Дополнително предложени
17	ЖС 7	Расходи за државни инвестиции во животната средина	Дополнително предложени
18	ЖС 8	Вкупна територија опфатена со системи за еколошко обновување	Дополнително предложени
19	ЖС 9	Спроведување на принципот „загадувачот плаќа“.	Дополнително предложени
Енергија (вкрстено)			
ЕН			
20	ЕН 1	Бруто домашна потрошувачка на енергија, по гориво	COP на ЕУ: 5. I
21	ЕН 2	Енергетски интензитет на економијата	COP на ЕУ: 5. Енергија. II
22	ЕН 3	Крајна потрошувачка на енергија, по сектор	COP на ЕУ: 5. Енергија. II
23	ЕН 4	Бруто производство на електрична енергија, по гориво што се користи во електричните централи	COP на ЕУ: 5. Енергија. II
24	ЕН 5	Учество на електрична енергија што се произведува од обновливи извори на енергија во бруто потрошувачката на електрична енергија	COP на ЕУ: 5. Енергија. III
25	ЕН 6	Учество на главни извори на енергија во вкупното производство на електрична енергија од обновливи извори на енергија	COP на ЕУ: 5. Енергија. III
26	ЕН 7	Комбинирано производство на топлина	COP на ЕУ: 5.

27	ЕН 8	и енергија Енергетски интензитет на индустријата	Енергија. III COP на ЕУ: 5. Енергија. III
28	ЕН 9	Учество на биогорива во вкупната потрошувачка на горива во транспортот	COP на ЕУ: 5. Енергија. III
29	ЕН 10	Интензитет на јаглероддиоксид во потрошувачката на енергија	COP на ЕУ: 5. Климатски промени. III
30	ЕН 11	Потрошувачка на енергија во транспортот, по вид на транспорт	COP на ЕУ: 8. Растеж на транспортот. III
31	ЕН 12	Учество на енергија што се произведува од обновливи извори на енергија во бруто домашната потрошувачка на енергија	Дополнително предложени
32	ЕН 13	Инвестиции во проекти за обновливи извори на енергија	Дополнително предложени
Рурален развој (вклучува земјоделство, шумарство, туризам) PP-3, PP-Ш, PP-T			
33	PP-3 1	Инвестиции како % од БДП, по институционален сектор	COP на ЕУ:1.II.1
34	PP-3 2	Нето внатрешна миграција по главни старосни групи	COP на ЕУ:3.III.3
35	PP-3 3	Домашна потрошувачка на материјали и БДП по постојани цени	COP на ЕУ: 6.I.1a.
35	PP-3 4	Дел на површина што е под агро- еколошка поддршка на ЕУ во вкупната искористена земјоделска површина	COP на ЕУ: 6.II.5.
36	PP-3 5	Индекс на густина на добиток	COP на ЕУ: 6.II.6.
38	PP-Ш 1	Придонес на секторот шумарство во БДП	Подобрени паневропски показатели за одржливо управување со шуми ⁵ : С 6: Управување со други социокономски функции и услови. 6.2
39	PP-Ш 2	Пошумена површина и квалитет на шуми	Дополнително предложени
40	PP-Ш 3	Работна сила во секторот шумарство	Подобрени паневропски

⁵ Подобрени паневропски показатели за одржливо управување со шуми, усвоени од Министерската конференција за заштита на шумите во Европа, Состанок на експертско ниво, 7-8 октомври 2002 година, Виена, Австрија

41	PP-Ш 4	Недрвни добра	показатели за одржливо управување со шуми: С 6: Управување со други социоекономски функции и услови. 6.5 Подобри паневропски показатели за одржливо управување со шуми: С 3: Одржување и поттикнување продуктивни функции на шумите (дрвни и не дрвни добра). 3.3
42	PP-T 1	Придонес на туризмот во БДП	Дополнително предложени
43	PP-T 2	Координирани активности меѓу засегнатите страни во туризмот	Дополнително предложени
44	PP-T 3	Пристигнување на меѓународни туристи по вид транспорт	Дополнително предложени
45	PP-T 4	Претпријатија со системи за управување со животната средина	СОР на ЕУ: 6.II.7a.
46	PP-T 5	Ниво на инвестиции во туризмот по региони	Дополнително предложени
Социјални прашања (вклучува вработеност, образование, истражување и развој, јавно здравство, демографија)			
СП-Враб, СП-Обр, СП-И и Р, СП-ЈЗ, СП-Дем			
47	СП-Враб 1	Број на обучени лица во врска со политики на вработување и со социјален дијалог.	Дополнително предложени
48	СП-Враб 2	Вкупна стапка на вработеност	СОР на ЕУ 1.III.14
49	СП-Враб 3	Стапка на вкупна долгорочна (и многу долгорочна) невработеност	СОР на ЕУ 2.II.2 и 2.III.6
50	СП-Враб 4	Регионална анализа на стапката на вработеност	Дополнително предложени
51	СП-Враб 5	Стапка на невработеност	СОР на ЕУ 1.IV.13
52	СП-Обр 1	Лица со завршено ниско образование	СОР на ЕУ 2.III.2
53	СП-Обр 2	Учество на општински расходи за образование во вкупните расходи за образование	Дополнително предложени
54	СП-Обр 3	Јавни расходи за образование како %	СОР на ЕУ 1.III.12

55	СП-Обр 4	од БДП Број на заеднички проекти меѓу универзитетите и приватниот сектор што се во подготовка или се спроведуваат	Дополнително предложени
56	СП-И и Р 1	Вкупни расходи за истражување и развој како % од БДП, СОП на ЕУ 1.III.11	СОП на ЕУ 1.I.3
57	СП-Ј3 1	Стапка на инциденца на рак	СОП на ЕУ 4.II.3
	СП-Ј3 2	Години на здрав живот	СОП на ЕУ 4.I.1
58	СП-Ј3 3	Процент на пушачи	СОП на ЕУ 4.II.3
59	СП-Ј3 4	Стапка на ризик од сиромаштија, по пол, возраст, степен на завршено образование, и по вид на домаќинство	СОП на ЕУ 2.III.1
60	СП-Ј3 5	Сериозни незгоди на работно место	СОП на ЕУ 4.II.6
61	СП-Дем 1	Вкупна стапка на плодност	СОП на ЕУ: 3
62	СП-Дем 2	Животен век на возраст од 65 години	СОП на ЕУ: 3
63	СП-Дем 3	Внатрешна миграција	СОП на ЕУ: 3
64	СП-Дем 4	Коефициент на старосна зависност на стари	СОП на ЕУ: 3
65	СП-Дем 5	Густина на население	Дополнително предложени

**SMiLEs (вклучувајќи транспорт и инфраструктура, и МСП и индустрија)
SMiLEs-T и И, SMiLEs**

66	SMiLEs-T и И 1	Инвестиции во транспортна инфраструктура	Дополнително предложени
67	SMiLEs-T и И 2	Километри на изградени делови од коридорите и дел од транспортната мрежа	Дополнително предложени
68	SMiLEs-T и И 3	Поделба на товарниот транспорт по видови	СОП на ЕУ: 8, S. транспорт III
69	SMiLEs-T и И 4	Поделба на патничкиот транспорт по видови	СОП на ЕУ: 8.S.
70	SMiLEs-T и И 5	Лица загинати при патни незгоди	СОП на ЕУ: 8, S. транспорт III
71	SMiLEs-T и И 6	Население поврзано со системи за третман на отпадни води	СОП на ЕУ: 7, Природни ресурси II
72	SMiLEs-T и И 7	Апстракција на подземни води како % од расположивите ресурси на подземни води	СОП на ЕУ: 7, Природни ресурси II
73	SMiLEs-T и И 8	Население поврзано со јавна мрежа за водоснабдување	Дополнително предложени
74	SMiLEs-T и	Загуби на вода при транспортот до	Дополнително

И 9	крајните потрошувачи	предложени
75 SMiLEs-T и И 10	Процент на наводнувана територија	Дополнително предложени
76 SMiLEs-T и И 11	Вкупна површина опфатена со стандардизирано управување со цврст отпад	Дополнително предложени
77 SMiLEs 1	ЕДВ (економска додадена вредност) во SMILES по сектор	Дополнително предложени
78 SMiLEs 2	Учество на SMILES во БДП на национално и на регионално ниво	Дополнително предложени
79 SMiLEs 3	Официјална развојна помош (ОДА) како % од бруто националниот доход	COP на ЕУ 10.1.1
80 SMiLEs 4	Доживотно учење	COP на ЕУ 1.III.9
81 SMiLEs 5	Вкупен раст на вработеноста во SMILES, по пол, стекнато образование, возраст	Дополнително предложени
82 SMiLEs 6	Учество на потрошувачка на производи со еко-етикета на ЕУ или национална еко-етикета	COP на ЕУ 6.III.7
83 SMiLEs 7	Инвестиции на SMILES во истражување и развој	Дополнително предложени
84 SMiLEs 8	Продуктивност на работната сила по сработен час	COP на ЕУ 1.II.2

Дефиниција на показателите на одржлив развој

Бр.	Упатување	Показател	Потекло
Политики и правна рамка (вкрстено)			
П и ПР			
1	П и ПР 1	Транспозиција на законодавството на Заедницата, по област на политики	COP на ЕУ: 9. Добро управување III
2	П и ПР 2	Административни трошоци наметнати со законодавството	COP на ЕУ: 9. Добро управување II
3	П и ПР 3	Е-влада, достапност преку Интернет	COP на ЕУ: 9. Добро управување III
4	П и ПР 4	Е-влада, употреба од страна на	COP на ЕУ: 9. Добро

5	П и ПР 5	поединци Спроведување на Националната стратегија за одржлив развој (НСОР).	управување III Дополнително предложени
6	П и ПР 6	Број на основани институции за креирање политики за одржлив развој и спроведување	Дополнително предложени
7	П и ПР 7	Број на подготвени стратегиски документи со димензија на одржлив развој (во различни сектори - економски, еколошки, социјален)	Дополнително предложени
8	П и ПР 8	Број на лица во релевантните институции обучени за одржлив развој	Дополнително предложени
9	П и ПР 9	Број на случаи на прекршок поднесени на суд, по област на политики	Дополнително предложени (врз основа на СОР на ЕУ 9.И.2)
10	П и ПР 10	Ниво на доверба на граѓаните во институциите на РМ	Дополнително предложени (врз основа на СОР на ЕУ 9. Добро управување I)

Име	Транспозиција на законодавството на Заедницата, по област на политики
Дефиниција	Со овој показател се прикажува ситуацијата поврзана со известувањето на земјите-членки и земјите-кандидатки (како што е Република Македонија) до Европската комисија за националните мерки за спроведување директиви во сите сектори (по област на политики). Применливи директиви се сите важечки директиви (не укинати) за кои истекла преодната фаза и кои треба да се спроведуваат во внатрешниот правен поредок на земјите-членки и во земјите-кандидатки (во рамки на рокот или пред референтниот датум) без оглед на фактот што една или повеќе земји-членки ги спроведуваат истите.
Единици	Процентот на директиви за кои е известно дека постојат мерки за спроведување во однос на вкупниот број директиви применливи на референтниот датум.
Од значење за	Овој показател може да се смета како мерка за кохерентност на политиките меѓу Европската унија и нејзините земји-членки (како и земји-кандидатки). Со него се индицира ефикасноста на спроведување на законодавството на Заедницата, што е многу важно за да се осигура функционална Заедница. Како што е наведено во Белата книга за европско владеење (COM 2001, 428) - „Ненавремената транспозиција, лошата транспозиција и неефикасното спроведување придонесуваат да се создаде јавен впечаток на Унија која што не дава резултати“. Покрај ова, транспозицијата на законодавството на Заедницата е обврска на земјите-кандидатки на ЕУ која што е утврдена во критериумите за членство во ЕУ.
Достапност и извор на информации	Национална програма за усвојување на правото на ЕУ (НПАА), ресорни министерства

Поддршка за подготовка на Национална стратегија за одржлив развој во Република Македонија

Нацрт конечна национална стратегија за одржлив развој, февруари 2008 година

Дел II: Стратегиски претходни резултати и анализа

Име	Административни трошоци наметнати со законодавството
Дефиниција	Административните трошоци се дефинирани како трошоци, наметнати со законодавството, за јавните органи, деловниот сектор, невладините организации и за граѓаните. Трошоците, или товар, треба да се разберат во широка смисла, и вклучуваат кој било финансиски или административен товар.
Единици	Цената на административната активност помножена со редовноста, и помножена со бројот на вклучените субјекти.
Од значење за	Транспозицијата на законодавството на Заедницата, како и воведувањето концепт, политика и стратегија за одржлив развој содржат голем административен товар што може да влијае на напредокот на одржливиот развој во РМ.
Достапност и извор на информации	Министерство за финансии, ресорни министерства и други јавни органи, деловни субјекти, граѓани.

Име	Е-влада, достапност преку Интернет
Дефиниција	Со овој показател се мери достапноста на јавните услуги преку Интернет, вклучувајќи пристап до информации на веб-страниците на јавните органи и можност за електронско решавање случаи во целост (од апликација до обезбедување услуга).
Единици	Процент на јавни услуги достапни на Интернет
Од значење за	Целта на е-влада е да развие модерни јавни услуги и динамична средина за граѓаните и стопанските дејности. Ова е предуслов за обезбедување ефикасни јавни услуги, како и за градење конкурентна и динамична економија базирана на знаење, способна за одржлив економски растеж со повеќе и подобри работни места и поголема социјална кохезија.
Достапност и извор на информации	Веб-страниците на Владата, ресорните министерства и другите релевантни институции

Име	Е-влада, употреба од страна на поединци
Дефиниција	Со овој показател се мери интеракцијата на граѓаните со јавните органи преку Интернет за една или повеќе од следниве активности: добивање информации од веб-страниците на јавните органи, симнување официјални формулари, испраќање пополнети формулари
Единици	Процент на поединци на возраст од 16 до 74 години кои користеле Интернет во последните три месеци за интеракција со јавните органи
Од значење за	Овој показател е наменет за мерење на пристапноста на јавни услуги преку Интернет за граѓаните и стопанските дејности. Веројатно е дека е тесно поврзана со вкупниот степен на пристап до Интернет на населението. Зголемената употреба на е-влада треба да сигнализира де-факто поголема отвореност на јавната администрација, што придонесува кон поголемо учество на општата јавност, како и подобар пристап на населението до Интернет.
Достапност и извор на информации	Веб-страниците на Владата, ресорните министерства и другите релевантни институции

Scanagri Sweden AB - NIRAS A/S - Euroconsultants S.A.

во соработка со Министерство за животна средина и просторно планирање на Република Македонија

Име	Спроведување на Националната стратегија за одржлив развој (НСОР)
Дефиниција	Со овој показател се мери ефикасноста на спроведувањето на НСОР преку исполнување на целите и резултатите утврдени во акциониот план за НСОР. За оцена на статусот и напредокот на спроведувањето на НСОР, може да се користат показателите на одржлив развој.
Единици	Процент на исполнети цели и резултати утврдени во акциониот план за НСОР (на годишно ниво).
Од значење за	НСОР е главен документ за политиката на одржлив развој, и претставува основа за интеграција на одржливиот развој на сите нивоа на политика и администрација. Се очекува дека владините сектори, регионалните развојни агенции, локалните власти, владините агенции и други институции ќе придонесат кон постигнување одржлив развој во земјата, преку спроведување на НСОР.
Достапност и извор на информации	Акционен план за НСОР, Министерство за животна средина и просторно планирање и други релевантни ресорни министерства

Име	Број на основани институции за креирање политики за одржлив развој и спроведување
Дефиниција	Со овој показател се мери воспоставувањето институционална рамка за одржлив развој, која што се содржи од релевантни институции чија заложба е да водат политика на одржлив развој, да структурираат интеракција во полето на одржливиот развој, да обезбедат основни правила и да ги координираат активностите на сите учесници, вклучувајќи ги и граѓаните.
Единици	Вкупниот број на утврдени/адаптирани/приспособени институции релевантни за креирање политики на одржлив развој и нивно спроведување
Од значење за	Проблеми со одржливиот развој се појавуваат на ниво поединци, домаќинства, на локално, регионално, национално и глобално ниво, као и меѓу овие нивоа, на краток и на долг рок, и затоа реакциите на политиката на одржлив развој и управувањето со држлив развој мора да бидат во тек и да ги координираат сите овие работи. За управување со динамичната интеракција на времето и просторот и на надлежностите и процесите на политики потребни се институции релевантни за креирање политики на одржлив развој и нивно спроведување. Ако институциите не се соодветни, земјата тешко ќе напредува кон иднина која е економски, социолошки и еколошки одржлива.
Достапност и извор на информации	Министерство за животна средина и просторно планирање и други релевантни ресорни министерства, НВО

Име	Број на подготвени стратегиски документи со димензија на одржлив развој (во различни сектори - економски, еколошки, социјален)
Дефиниција	Со овој индикатор се прикажува вклучувањето на димензијата на одржлив развој во секторските стратегиски документи. Интердисциплинарноста на одржливиот развој ја имплицира потребата од воведување димензија на одржлив развој во секторските стратегиски документи, како предуслов за спроведување на политиката на одржлив

Поддршка за подготовка на Национална стратегија за одржлив развој во Република Македонија

Нацрт конечна национална стратегија за одржлив развој, февруари 2008 година

Дел II: Стратегиски претходни резултати и анализа

	развој и за реализација на целите и резултатите на НСОР.
Единици	Вкупен број на секторски стратегиски документи кои ја вклучуваат димензијата на одржлив развој (на годишно ниво).
Од значење за	Одржливиот развој е насочен кон подобар квалитет на живот за сите, денес и за идните генерации. Оваа цел треба да се следи на интегриран начин преку одржлива, иновативна и продуктивна економија со висок степен на вработеност, општество кое поттикнува социјална вклученост, одржливи заедници и лична благосостојба, на начини со кои што се заштитува животната средина и се оптимизира употребата на ресурси и на енергија. За тоа е потребна интегрална перцепција на проблемите при креирањето политики и интеграција на димензијата на одржлив развој во секторските политики.
Достапност и извор на информации	Министерство за животна средина и просторно планирање, ресорните министерства и другите релевантни институции за одржлив развој

Име	Број на лица во релевантните институции обучени за одржлив развој
Дефиниција	Со овој индикатор се прикажува градењето капацитет за одржлив развој во јавната администрација, преку едукација и обуки за одржлив развој за вработените во институциите. Градењето капацитет за одржлив развој треба да опфати економска, социо-културолошка и еколошка перспектива, и да формира персонал и институции способни за ефикасно спроведување на НСОР и за ширење на концептот одржлив развој на основно ниво.
Единици	Вкупниот број лица обучени за одржлив развој во институциите на јавната администрација, по конкретна перспектива (економска, социо-културолошка и еколошка) на годишно ниво.
Од значење за	Основниот предуслов за одржлив развој е дека само обучени, добро информирани лица може да имаат значајна позитивна улога во процесот на одржлив развој. Ова главно се однесува на персоналот на јавната администрација директно вклучен во процесот на креирање политики за одржлив развој и спроведување на НСОР, но ги опфаќа и сите друго сектори на општеството, од деловни лица до граѓани во најоддалечените области.
Достапност и извор на информации	Министерство за животна средина и просторно планирање и релевантни институции за одржлив развој

Име	Број на случаи на прекршок поднесени на суд, по област на политики
Дефиниција	Бројот на случаи на прекршок ја отсликува неуспешноста на државните институции да ги спроведат договорените мерки за политики. Според тоа, со расчленување по област на политика може да се добие индикација за напредокот во конкретни области релевантни за одржлив развој. Со зголемување на транспозицијата на законодавството на Заедницата веројатно ќе се намали бројот на прекршоци.
Единици	Вкупен број нови активности (по област на политика) за неуспешноста на државата да ги исполни своите обврски поднесени на суд.
Од значење за	Со овој индикатор се мери спроведувањето на националните закони во однос на одржлив развој и се дава увид во области кои претставуваат тешкотија, како и во проблематичните области при транспозиција на

Scanagri Sweden AB - NIRAS A/S - Euroconsultants S.A.

во соработка со Министерство за животна средина и просторно планирање на Република Македонија

	законодавството на Заедницата.
Достапност и извор на информации	Ограничена достапност на податоци Архивите на судот

Име	Ниво на доверба на граѓаните во институциите на РМ
Дефиниција	Нивото на доверба на граѓаните во институциите на РМ (парламент, претседател на државата и премиер) се изразува преку позитивни мислења (луѓе кои изјавуваат дека 'имаат доверба') за конкретна институција. Овој индикатор се заснова на анкета што се врши еднаш или двапати годишно. Потенцијални одговори на прашањето за нивото на доверба вклучуваат 'имам доверба', 'немам доверба', 'не знам' или 'немам одговор'. Довербата не е прецизно дефинирана и може да остави простор за толкување од страна на лицата кои ја спроведуваат анкетата.
Единици	Процент на анкетирани лица кои имаат доверба во институциите (парламент, претседател на државата и премиер)
Од значење за	Со овој показател се мери довербата во институциите на РМ. Довербата во институциите треба да биде клучна за мерење на примената на некои принципи што се основни за добро управување: одговорност, ефективност и кохерентност. Како и да е, при толкување на овој показател, треба да се земе предвид ниското ниво на јавна свест за различните институции на ЕУ.
Достапност и извор на информации	Моментно, достапни се анкетите на Брига Галуп (секои шест месеци) Државниот завод за статистика треба да воведат редовни анкети.

Животна средина (вкрстено) ЖС

11	ЖС 1	Вкупна емисија на гасови што предизвикуваат ефект на стаклена градина	COP на ЕУ 5.1.1
12	ЖС 2	Индекс на биоразновидност	COP на ЕУ 7.1.1
13	ЖС 3	Риба уловена надвор од безбедни биолошки граници	COP на ЕУ 7.1.2
14	ЖС 4	Спроведување на националната програма за еколошки мониторинг	Дополнително предложени
15	ЖС 5	Ефективност на механизмот за известување за животната средина	Дополнително предложени
16	ЖС 6	Алокација во државниот буџет за животна средина	Дополнително предложени
17	ЖС 7	Расходи за државни инвестиции во животната средина	Дополнително предложени
18	ЖС 8	Вкупна територија опфатена со системи за еколошко обновување	Дополнително предложени
19	ЖС 9	Спроведување на принципот „загадувачот плаќа“.	Дополнително предложени

Име	Вкупна емисија на гасови што предизвикуваат ефект на стаклена градина
Дефиниција	Со овој показател се прикажуваат движењата на вкупната антропогена емисија на гасови што предизвикуваат ефект на стаклена градина регулирана со Протоколот од Кјото („Кјото кошница“): јаглероддиоксид (CO ₂), метан (CH ₄), азотен оксид (N ₂ O) и таканаречените Ф-гасови (хидрофлуоројаглероди, перфлуоројаглероди и сулфур хексафлуорид (SF ₆)). Секој гас се мери преку својот потенцијал за глобално затоплување и се собираат за да се добие вкупната емисија на гасови што предизвикуваат ефект на стаклена градина, во еквивалент на CO ₂ . Поради несигурноста на методите на пресметка, се исклучуваат емисијата и апсорбентите предизвикани од промени на намената на земјиште и на шумите.
Единици	Процент (со показателот се прикажува вкупната годишна емисија како процент од емисијата во годината земена како основа)
Од значење за	Различни видови енергија, земјоделски практики, управување со отпад
Достапност и извор на информации	Податоци за гасови што предизвикуваат ефект на стаклена градина, Национална комуникација според Рамковната конвенција на ОН за климатски промени
Име	Риба уловена надвор од безбедни биолошки граници
Дефиниција	Со овој показател се прикажува процентот на риби уловени во државни води кои се земени од јата за кои се смета дека се надвор од безбедните биолошки граници. Во општа смисла, се смета дека јато е во безбедни биолошки граници ако неговата постојна биомаса е над претпазливото ниво пропишано од Меѓународниот совет за истражување на морето, што во суштина гарантира висока веројатност дека јатото ќе биде способно само да се пополни.
Единици	Процент (дел на риби уловени од јата надвор од безбедните биолошки граници).
Од значење за	Одржливи рибници се еден од клучните цели на стратегијата за одржлив развој. Советот во Гетеборг истакна дека, врз основа на широка политичка дебата, со прегледот на заедничката политика за рибарство во 2002 година треба да се разгледа вкупниот притисок во рибарството, преку приспособување на напорите на

	<p>ЕУ во рибарството на нивото на расположивите ресурси, имајќи го предвид социјалното влијание и потребата за избегнување прекумерно ловење риба. Со прегледот на заедничката политика за рибарство во декември 2002 година се стави посебен акцент на овие потреби и последователните законодавни активности се приспособени главно за постигнување на овие цели.</p>
Достапност и извор на информации	<p>Податоците ќе бидат достапни по воспоставување на соодветен систем за следење и еколошки информативен систем. Извори се: МЖСПП, Државен завод за статистика.</p>
Име	<p>Спроведување на националната програма за еколошки мониторинг</p>
Дефиниција	<p>Со овој показател се прикажува нивото на развој и спроведувањето на национална програма за еколошки мониторинг во РМ.</p>
Единици	<p>Број на национални и меѓународни научни и истражувачки институции вклучени, со договор, во редовната програма за еколошки мониторинг.</p>
Од значење за	<p>Правилен систем за еколошки мониторинг е предуслов за кој било чекор во процесот на носење одлуки за заштита и подобрување на животната средина. Еколошките информации се почетна точка за сите еколошки активности. Тоа може да се информации за степенот на загаденост, за неговото влијание врз човековото здравје или врз природата, за субјектите одговорни за загаденоста, за извори за финансирање еколошки цели, или за активности на еколошки организации.</p>
Достапност и извор на информации	<p>МЖСПП.</p>
Име	<p>Ефективност на механизмот за известување за животната средина</p>
Дефиниција	<p>Со овој показател се мери нивото на комуникација меѓу општата јавност и јавните органи за екологија.</p>
Единици	<p>Процент (дел на поединци на возраст од 16 до 74 години кои користеле Интернет во последните три месеци за интеракција со јавните органи (односно,</p>

Од значење за	користеле Интернет за една или повеќе од следниве активности: добивање информации од веб-страниците на јавните органи, симнување официјални формулари, испраќање пополнети формулари). Правилната стандардизација и дигитализација на информативните системи за екологија и просторно планирање во Македонија се многу значајни за корисниците како што се општините, субјектите одговорни за урбано планирање, управувачите со природни ресурси, лицата кои подготвуваат процена на влијанието врз животната средина, НВО, научниците и други лица, за да можат лесно да добијат и користат информации од базите на податоци за просторното планирање.
Достапност и извор на информации	МЖСПП. Државен завод за статистика; Агенција за просторно планирање.
Име Дефиниција	Алокација во државниот буџет за животна средина Алокација на буџетска финансиска поддршка за реални проекти и мерки на заштита во областа на екологијата.
Единици Од значење за	Процент од вкупниот годишен буџет. Во следната деценија, потребни се значителни инвестиции за да се исполнат стандардите на ЕУ. Со овие инвестиции ќе се создадат поголеми придобивки во смисла на подобро здравје, зачувување на природните ресурси и поголема конкурентност на земјата. Според тоа, македонската Влада треба да ги зголеми јавните средства наменети за финансирање на заштитата на животната средина.
Достапност и извор на информации	МЖСПП. Државен завод за статистика
Име Дефиниција	Расходи за државни инвестиции во животната средина Вкупни државни расходи за еколошки проекти, апликации и заштитни мерки
Единици	Процент од вкупните државни расходи

Од значење за	Со овој показател се изразува вкупното препознавање и разгледување на екологијата како еден од столбовите за одржлив развој на национално ниво. Сите имаат одговорност во напорите за заштита на животната средина: загадувачите - да го намалат загадувањето; Владата - да ги мобилизира финансиските ресурси потребни за инвестиции во екологијата. Најпрво треба да се финансираат инвестициите во јавната инфраструктура и подоцна средствата се враќаат преку давачки за услуги.
Достапност и извор на информации	Државен завод за статистика
Име	Вкупна територија опфатена со системи за еколошко обновување
Дефиниција	Системот за еколошко обновување е збир од еколошки конструкции со кои се формираат полувештачки мочуришта главно наменети за контрола на загадување на отпадни води и обновување, но исто така и за чистење депонии, заштита од поплави, чистење почва од тешки метали, заштита од бучава и заштита од атмосферско загадување, итн.
Единици	Процент од вкупната територија
Од значење за	Во РМ нема инсталирани и функционирачки системи за еколошко обновување. Со нивна промоција и функционално воспоставување не само што ќе се придонесе кон обновување и подобрување на животната средина, туку и ќе се создадат нови работни места, значително поевтини но ефективни инвестиции во екологијата и развој на чиста технологија. Тие се особено релевантни за одржливи земјоделски практики, еко-туризам и рурален развој.
Достапност и извор на информации	Државен завод за статистика; Агенција за просторно планирање.

**Енергија (вкрстено)
ЕН**

20	ЕН 1	Бруто домашна потрошувачка на енергија, по гориво	COP на ЕУ: 5. I
21	ЕН 2	Енергетски интензитет на економијата	COP на ЕУ: 5. Енергија. II
22	ЕН 3	Крајна потрошувачка на енергија, по сектор	COP на ЕУ: 5. Енергија. II
23	ЕН 4	Бруто производство на електрична енергија, по гориво што се користи во електричните центри	COP на ЕУ: 5. Енергија. II
24	ЕН 5	Учество на електрична енергија што се произведува од обновливи извори на енергија во бруто потрошувачката на електрична енергија	COP на ЕУ: 5. Енергија. III
25	ЕН 6	Учество на главни извори на енергија во вкупното производство на електрична енергија од обновливи извори на енергија	COP на ЕУ: 5. Енергија. III
26	ЕН 7	Комбинирано производство на топлина и енергија	COP на ЕУ: 5. Енергија. III
27	ЕН 8	Енергетски интензитет на индустријата	COP на ЕУ: 5. Енергија. III
28	ЕН 9	Учество на биогорива во вкупната потрошувачка на горива во транспортот	COP на ЕУ: 5. Енергија. III
29	ЕН 10	Интензитет на јаглероддиоксид во потрошувачката на енергија	COP на ЕУ: 5. Климатски промени. III
30	ЕН 11	Потрошувачка на енергија во транспортот, по вид на транспорт	COP на ЕУ: 8. Растеж на транспортот. III
31	ЕН 12	Учество на енергија што се произведува од обновливи извори на енергија во бруто домашната потрошувачка на енергија	Дополнително предложени
32	ЕН 13	Инвестиции во проекти за обновливи извори на енергија	Дополнително предложени

Име	Бруто домашна потрошувачка на енергија, по гориво
Дефиниција	Бруто домашна потрошувачка на енергија е количината на енергија што се троши во рамките на границите на една земја. Таа се пресметува како збир од вкупното домашно производство на енергија и увозот на енергија, минус извозот на енергија. Овој показател се дели на главните класи на извори на енергија.
Единици	Еквивалент на тон нафта

Од значење за	Овој показател е основен за разбирање на безбедноста на залихите, емисијата на гасови што предизвикуваат ефект на стаклена градина, емисија на загадувачи на воздухот
Достапност и извор на информации	Потребните податоци се достапни на годишна основа од Државниот завод за статистика и од енергетските биланси
Име Дефиниција	Енергетски интензитет на економијата Енергетски интензитет на економијата е коефициентот меѓу бруто домашната потрошувачка на енергија и бруто домашниот производ (БДП) пресметан за календарска година.
Единици	Еквивалент на тон нафта по единица од БДП (бројките за БДП се земаат по константни цели за да се избегне влијанието на инфлацијата)
Од значење за	Со енергетскиот интензитет се мери колку енергија се користи за да се произведе една единица економски учинок и се идентификува до кој степен постои одделување меѓу потрошувачката на енергија и економскиот растеж.
Достапност и извор на информации	Потребните податоци се достапни на годишна основа од Државниот завод за статистика и од енергетските биланси
Име Дефиниција	Крајна потрошувачка на енергија, по сектор Крајна потрошувачка на енергија е енергијата што се обезбедува за крајниот потрошувач за сите корисници на енергија. Главни сектори што се разгледуваат се следниве: индустрија, транспорт, домаќинства и услуги, земјоделство.
Единици	Еквивалент на тон нафта
Од значење за	Треба да се набљудуваат трендовите во крајната потрошувачка на енергија за да се идентификуваат области на растеж и да се овозможи развој на соодветни мерки, така што би се задоволиле националните потреби за енергија, истовремено намалувајќи го негативното влијание врз животната средина.
Достапност и извор на информации	Потребните податоци се достапни на годишна основа од Државниот завод за статистика и од енергетските биланси
Име	Бруто производство на електрична енергија, по

Дефиниција	гориво Бруто производство на електрична енергија е бруто електричната енергија произведена во сите видови електрични централи. Разгледани се следниве горива: јаглен и лигнит, нафта, гас, обновливи извори на енергија.
Единици Од значење за	kWh (киловат часови) Смесата на горива употребени за производство на електрична енергија директно влијае на емисијата на гасови што предизвикуваат ефект на стаклена градина. Производството на електрична енергија е под влијание на плановите за производство и потрошувачка, а особено на потрошувачката на електрична енергија од страна на домаќинствата.
Достапност и извор на информации	Потребните податоци се достапни на годишна основа од Државниот завод за статистика и од енергетските биланси
Име	Учество на електрична енергија што се произведува од обновливи извори на енергија во бруто потрошувачката на електрична енергија
Дефиниција	Делот на електрична енергија од обновливи извори на енергија се изразува како процент од бруто националната потрошувачка на електрична енергија. Бруто националната потрошувачка на електрична енергија е збир од вкупното домашно производство на електрична енергија и увозот на електрична енергија, минус извозот. Електричната енергија произведена од обновливи извори на енергија се состои од производство на енергија од хидроцентрали (не вклучувајќи акумулациони хидроцентрали), од ветар, соларна, геотермална и електрична енергија од биомаса/отпад.
Единици Од значење за	Процент Обновливите горива се значајни алатки во борбата за намалување емисија на гасови што предизвикуваат ефект на стаклена градина, за диверзификација на извори на енергија и за намалување на увозот на енергија.
Достапност и извор на информации	Потребните податоци се достапни на годишна основа од Државниот завод за статистика и од енергетските биланси
Име	Учество на главни извори на енергија во вкупното

Дефиниција	производство на електрична енергија од обновливи извори на енергија Електричната енергија произведена од обновливи извори на енергија се состои од производство на енергија од хидроцентрали (не вклучувајќи акумулациони хидроцентрали), од ветар, соларна, геотермална и електрична енергија од биомаса/отпад.
Единици Од значење за	Процент Обновливите горива се значајни алатки во борбата за намалување емисија на гасови што предизвикуваат ефект на стаклена градина, за диверзификација на извори на енергија и за намалување на увозот на енергија.
Достапност и извор на информации	Потребните податоци се достапни на годишна основа од Државниот завод за статистика и од енергетските биланси
Име Дефиниција	Комбинирано производство на топлина и енергија Комбинирано производство на топлина и енергија е енергијата (електрична енергија и топлинска енергија) произведена во комбинирани термоелектрични централи.
Единици Од значење за	J (џули) Со овој показател се прикажува нивото на користење на напредни технологии за производство на енергија.
Достапност и извор на информации	Потребните податоци се достапни на годишна основа од Државниот завод за статистика и од енергетските биланси
Име Дефиниција	Енергетски интензитет на индустријата Користење на енергијата по единица додадена вредност во индустрискиот сектор
Единици Од значење за	Еквивалент на тон нафта за американски долар Со овој показател се следи процесот на реструктурирање на индустријата (преод кон послабо енергетско интензивни индустрии)
Достапност и извор на информации	Потребните податоци се достапни на годишна основа од Државниот завод за статистика и од енергетските биланси
Име Дефиниција	Учество на биогорива во вкупната потрошувачка на горива во транспортот Учество на биогорива во вкупната потрошувачка на горива во транспортот

Единици Од значење за	Процент Со поширока употреба на биогорива ќе се намали еколошкиот ефект на транспортот, а особено емисијата на загадувачи на воздух и на гасови што предизвикуваат ефект на стаклена градина. Исто така, ќе има влијание и на економијата, на пример преку диверзификација на производство и работни места во земјоделството, и преку намалување на зависноста од нафтени производи.
Достапност и извор на информации	Потребните податоци се достапни на годишна основа од Државниот завод за статистика и од енергетските биланси
Име	Интензитет на јаглероддиоксид во потрошувачката на енергија
Дефиниција	Со интензитетот на јаглероддиоксид во потрошувачката на енергија се споредува емисијата на јаглероддиоксид од потрошувачката на енергија со бруто домашната потрошувачка на енергија.
Единици Од значење за	Тони јаглероддиоксид по еквивалент на тон нафта Со овој показател се прикажува квалитетот на националната мешавина на горива.
Достапност и извор на информации	Потребните податоци се достапни на годишна основа од Државниот завод за статистика и од енергетските биланси, како и од Националниот инвентар на емисија на гасови што предизвикуваат ефект на стаклена градина. Во отсуство на национални фактори на емисија за горивата, тие може да се најдат во Методологијата за национален инвентар на емисија на гасови што предизвикуваат ефект на стаклена градина на Меѓувладиниот панел за климатски промени.
Име	Потрошувачка на енергија во транспортот, по вид на транспорт
Дефиниција	Потрошувачката на енергија во транспортот, по вид на транспорт, се однесува на енергијата што се троши во сите видови транспорт (патен, железнички и воздушен).
Единици Од значење за	Еквивалент на тон нафта Потрошувачката на енергија во транспортот е една од главните компоненти на бруто домашната потрошувачка на енергија и крајната потрошувачка на енергија, и има влијание на енергетскиот интензитет на економијата. Исто така, потрошувачка на енергија

	<p>во транспортот придонесува кон емисија на гасови што предизвикуваат ефект на стаклена градина. Бидејќи транспортот особено е зависен од нафтените производи, кои имаат високи коефициенти на јаглероддиоксид, тој има силно влијание врз интензитетот на јаглероддиоксид на потрошувачката на енергија.</p>
Достапност и извор на информации	<p>Потребните податоци се достапни на годишна основа од Државниот завод за статистика и од енергетските биланси. Исто така, Министерството за транспорт и врски и Министерството за внатрешни работи може да бидат извори на податоци.</p>
Име	Учество на енергија што се произведува од обновливи извори на енергија во бруто домашната потрошувачка на енергија
Дефиниција	<p>Енергијата произведена од обновливи извори на енергија се состои од енергија произведена од хидроцентрали (не вклучувајќи акумулациони хидроцентрали), од ветар, соларна, геотермална и енергија од биомаса/отпад.</p>
Единици	Процент
Од значење за	<p>Обновливите горива се значајни алатки во борбата за намалување емисија на гасови што предизвикуваат ефект на стаклена градина, за диверзификација на извори на енергија и за намалување на увозот на енергија.</p>
Достапност и извор на информации	<p>Потребните податоци се достапни на годишна основа од Државниот завод за статистика и од енергетските биланси</p>
Име	Инвестиции во проекти за обновливи извори на енергија
Дефиниција	<p>Годишни капитални вложувања во проекти за обновливи извори на енергија, вклучувајќи приватни и јавни, како и домашни и странски вложувања</p>
Единици	Евро
Од значење за	<p>Овој показател е релевантен за квалитетот и нивото на развој на „окожување кое овозможува обновливи извори на енергија“ – институционално, легислативно/регулаторно, јавна свест</p>
Достапност и извор на информации	<p>Потребните податоци може да се добијат од Агенцијата за енергетика, Министерството за економија, Македонската банка за поддршка на</p>

развојот, Агенцијата за странски инвестиции,
Стопанската комора.

**Рурален развој (вклучува земјоделство, шумарство, туризам)
PP-3, PP-Ш, PP-T**

33	PP-3 1	Инвестиции како % од БДП, по институционален сектор	COP на ЕУ:1.II.1
34	PP-3 2	Нето внатрешна миграција по главни старосни групи	COP на ЕУ:3.III.3
35	PP-3 3	Домашна потрошувачка на материјали и БДП по постојани цени	COP на ЕУ: 6.I.1a.
35	PP-3 4	Дел на површина што е под агро-еколошка поддршка на ЕУ во вкупната искористена земјоделска површина	COP на ЕУ: 6.II.5.
36	PP-3 5	Индекс на густина на добиток	COP на ЕУ: 6.II.6.
38	PP-Ш 1	Придонес на секторот шумарство во БДП	Подобрени паневропски показатели за одржливо управување со шуми: С 6: Одржување други социоекономски функции и услови. 6.2
39	PP-Ш 2	Пошумена површина и квалитет на шуми	Дополнително предложени
40	PP-Ш 3	Работна сила во секторот шумарство	Подобрени паневропски показатели за одржливо управување со шуми: С 6: Одржување други социоекономски функции и услови. 6.5
41	PP-Ш 4	Недрвни добра	Подобрени паневропски показатели за одржливо управување со шуми: С 3: Одржување и поттикнување

⁶ Подобрени паневропски показатели за одржливо управување со шуми, усвоени од Министерската конференција за заштита на шумите во Европа, Состанок на експертско ниво, 7-8 октомври 2002 година, Виена, Австрија.

42	PP-T 1	Придонес на туризмот во БДП	продуктивни функции на шумите (дрвни и недрвни добра). 3.3 Дополнително предложени
43	PP-T 2	Координирани активности меѓу засегнатите страни во туризмот	Дополнително предложени
44	PP-T 3	Пристигнување на меѓународни туристи по вид транспорт	Дополнително предложени
45	PP-T 4	Претпријатија со системи за управување со животната средина	COP на ЕУ: 6.II.7a.
46	PP-T 5	Ниво на инвестиции во туризмот по региони	Дополнително предложени

Име

Инвестиции како % од БДП, по институционален сектор

Дефиниција

Овој показател е дефиниран како формирање бруто основен капитал изразен како процент од БДП, за јавниот и деловниот сектор. Формирање бруто основен капитал се состои од стекнувања на резидентни производители, минус продажба на основни средства, плус одредени додатоци на вредноста на непроизведените (вообичаено природни) средства реализирани со производна активност. Формирање бруто основен капитал вклучува стекнување минус продажба на згради, градби, машинерија и опрема, истражување минерали, компјутерски софтвер, литературни или уметнички оригинали. Исто така, вклучува и одредени додатоци на вредноста на непроизведените средства реализирани со производна активност, главно опфаќајќи подобрувања на земјиште, како на пример сушење мочуришта.

Единици

Процент од БДП

Од значење за Македонија во согласност со нашата стратегија

Нивото на инвестиции по сектор е релевантно за Република Македонија, во согласност со гледиштето на ЕУ за релевантност, особено за сектори како што се земјоделство и рурален развој и SMILE. Покрај тоа, силна синергија на овие два масивни сектори ќе доведе до силно влијание на речиси сите други сектори во земјата, од гледиште на одржлив развој.

Релевантност во согласност со стратегијата на ЕУ	<p>Сигналите добиени со овој показател за одржлив развој ќе бидат цврсти напатствија за процесот на одржлив развој во Република Македонија.</p> <p>Со коефициентот се прикажува делот од БДП што се употребува за бруто инвестиции (наместо да се употреби, на пример, за потрошувачка или извоз). Со стекнувањето капитални добра како што се згради, машинерија и превозна опрема во приватниот и јавниот сектор до голем степен се утврдуваат идните економски резултати на општеството преку продлабочување и проширување на основниот капитал, или како физички капитал или како знаење.</p> <p>Според тоа, заедно со сè поголемата понуда на работна сила, тоа влијае директно на потенцијалните стапки на растеж. Од перспектива на одржлив развој, клучен е придонесот кон подобри работни места и подобрување на еко-ефикасноста.</p>
Достапност и извор на информации	<p>Потребните податоци треба да се достапни на годишна основа од Државниот завод за статистика</p>
Име	Нето внатрешна миграција по главни старосни групи
Дефиниција	Внатрешна миграција и нето билансот меѓу имиграција во одредена област и емиграција од истата, изразена како број на лица.
Единици	Број на лица кои мигрираат годишно
Од значење за Македонија во согласност со нашата стратегија	<p>Внатрешната миграција од рурални кон урбани региони е еден од големите проблеми во Република Македонија. Ако регионалниот и руралниот развој е оптимален и соодветен, нето билансот меѓу имиграцијата, особено кон Скопје или кон други големи градови и емиграцијата од рурални области од различни македонски региони и општини, изразени како број на лица, може да биде многу силен показател за одржлив развој за Македонија. Други аспекти од други сектори може да ја поддржат сегашната релевантност на овој показател на ЕУ, особено од димензијата на проблемите со еднаков регионален развој и „одлив на мозоци“. Овој показател може да се користи за следење на миграцијата во Македонија од рурални во урбани области, меѓу</p>

региони и надвор од Македонија. На крај, трите столба на одржлив развој може да бидат под силно негативно влијание на овој мултикомплексен процес во оваа фаза на македонскиот развој, што е многу значајна причина за избор на овој показател за одржлив развој на ЕУ.

Релевантност во согласност со стратегијата на ЕУ

ЕУ, како „територија на слобода, безбедност и правда“ има длабока традиција како засолниште за барателите на азил и бегалците. Ако мора да се преземат мерки против незаконска миграција, бидејќи предизвикува проблеми поврзани со интеграција на новодојдените и може да го зголеми шверцот со луѓе, незаконско вработување и дури и тероризам, законската миграција може да има значајна улога во зајакнување на економијата базирана на знаење во Европа, во унапредување на економскиот развој, а со тоа придонесувајќи кон спроведување на стратегијата од Лисабон. Таа може да има и улога во партнерствата со трети земји. Покрај тоа, имиграцијата се смета дека е шанса да се урамнотежат ефектите од стареење на населението, кое резултира од зголемениот век на живот и намалената плодност.

Достапност и извор на информации

Не се достапни Можни извори се: Државен завод за статистика и локални власти (регионални или општински)

Име

Домашна потрошувачка на материјали и БДП по постојани цени

Дефиниција

Со домашната потрошувачка на материјали се мери вкупниот износ на материјал што директно се користи во економијата. Таа се дефинира како сите материјали кои директно влегуваат во националната економија (користење на домашна екстракција плус увоз), минус материјалите што се извезуваат. Во економска смисла, со домашната потрошувачка на материјали се изразува потрошувачката на резидентите на националната економија. Извозот се одзема за да се направи разлика меѓу потрошувачката поттикната од домашна побарувачка и потрошувачката на извозните пазари. Таа се дефинира на ист начин како и другите клучни физички показатели како што е бруто домашна потрошувачка на енергија, и е показател на потрошувачките најсличен до БДП, во

смисла на еднаквост со агрегатите на националните сметки. Во еколошка смисла, домашната потрошувачка на материјали е застапник за сите притисоци поврзани со употребата на материјали во економијата на една земја во текот на нивниот животен век, независно од тоа дали притисоците настанале во самата земја или во земјата од каде материјалот е увезен.

Единици

Тони (две главни категории се суровини добиени со домашна екстракција и увоз во тони)

Од значење за Македонија во согласност со нашата стратегија

Домашната потрошувачка на материјали е релевантна за Република Македонија, во согласност со гледиштето на ЕУ за релевантност, особено за сектори како што се земјоделство и рурален развој и SMILE. Покрај тоа, силна синергија на овие два масивни сектори ќе доведе до силно влијание на речиси сите други сектори во земјата, од гледиште на одржлив развој. Во оваа развојна фаза, секторите земјоделство и рурален развој и СМИЛЕ треба да започнат урамнотежен развој преку градењето конкурентност на домашното производство за квалитетна самоснабдување на слободниот пазар. Со појак капацитет, овие сектори треба да преземат активности за замена на масивните нискоквалитетни производи од увоз во согласност со правилата на СТО, но со цврста заложба за шестата акциона програма за животна средина (6ЕАП). Исто така, за ова потребно е „да се постигне одделување на употребата на ресурси од економскиот растеж, преку значително подобрена ефикасност на ресурсите, дематеријализација на економијата и намалување на отпадот“, особено во земјите во развој како што е Република Македонија. Во стратегијата на ЕУ за одржлив развој се истакнува стратегиската цел за прекинување на врската меѓу економскиот растеж, употребата на ресурси и создавањето отпад. Исто така, во шестата акциона програма за животна средина (6ЕАП) се бара „да се постигне одделување на употребата на ресурси од економскиот растеж, преку значително подобрена ефикасност на ресурсите, дематеријализација на економијата и намалување на отпадот“. Како дел од спроведувањето на 6ЕАП, Европската комисија

Релевантност во согласност со стратегијата на ЕУ

Достапност и извор на информации	развива тематска стратегија за одржливо користење на природните ресурси, со која ќе се идентификуваат приоритетни области за интервенција со политики. Со домашната потрошувачка на материјали се обезбедува процена на апсолутното ниво на употребата на ретките ресурси, и во комбинација со БДП, се обезбедува и увид дали се врши одделување на употребата на природни ресурси од економскиот растеж. Потребните податоци се достапни на годишна основа од Државниот завод за статистика
Име	Дел на површина што е под агро-еколошка поддршка на ЕУ во вкупната искористена земјоделска површина
Дефиниција	Со овој показател се следат трендовите во земјоделското земјиште вклучено во агроеколошките мерки, изразено како дел од вкупната искористена земјоделска површина. Податоците вклучуваат агроеколошки договори во согласност со Регулатива (ЕЕЗ) 2078/1992 и договори потпишани во 2000-2002 година според постојната Регулатива (ЕЗ) 1257/1999.
Единици	Процент (дел на искористена земјоделска површина вклучена во агроеколошки мерки)
Од значење за Македонија во согласност со нашата стратегија	Република Македонија има компаративни предности со релативно незагадена почва, која служи како основа за промоција на еколошко земјоделство. Сепак, иако е донесен Законот за органско земјоделско производство, нема други значајни активности за поттикнување на екологијата во земјоделството. Република Македонија, како другите земји во транзиција од централна и источна Европа, го започна процесот на реформи кон пазарна економија. Како дел од програмата за економски развој, Република Македонија ги креира своите еколошки политики и идентификува приоритетни активности за заштита на човековото здравје и на животната средина и за употреба на природните ресурси на одржлив начин. Овие политики и активности се конзистентни со „Акционата програма за заштита на животната средина за централна и источна Европа“ (ЕАП), документ усвоен на Министерската конференција во Луцерн во 1993 година. Во постигнување на целите за заштита на животната средина, Владата на Република Македонија подготви

Национален еколошки акционен план (НЕАП I и II). Треба да се забележи дека претходно еколошките проблеми не беа разгледувани ниту во законодавството за земјоделство, ниту во земјоделските политики. Наш приоритет во следниов период ќе биде идентификација на проблемите и приоритетни активности што треба да се преземат во интеграцијата на еколошките прашања во земјоделството. Македонија се заложува да ја подобри екологијата во земјоделството како што е во ЕУ. Со развојот на агроеколошки показатели ќе се обезбеди начин за процена на сè поголемата интеракцијата меѓу земјоделството и екологијата. Во овој однос, веќе е започната подготовката на главните цели и нивните показатели.⁷

Релевантност во согласност со стратегијата на ЕУ

Агроеколошките мерки се креирани за да ги охрабрат земјоделците да ја заштитат и збогатат животната средина на своите фарми. Земјоделците се обврзуваат, на минимум пет години, да усвојат еколошки земјоделски практики што ја надминуваат добрата земјоделска практика. Правилата на добрата земјоделска практика се дефинирани од земјите-членки во програмите за рурален развој за да се минимизираат некои од можните негативни еколошки ефекти на земјоделската активност преку утврдување минимална еколошка основа, и за да се обезбеди дека агроеколошките мерки даваат повеќе еколошки придобивки. Како возврат за заложбата, земјоделците добиваат финансиска помош со што се компензира за дополнителните трошоци, и за загубата на приходи што се јавува како резултат на еколошки земјоделски управувачки практики.

Достапност и извор на информации

Потребните податоци треба да се достапни на годишна основа од Државниот завод за статистика, Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство, агенциите за јавно-приватни партнерства и научните институции.

Име Дефиниција

Индекс на густина на добиток

Со индексот на густина на добиток се прикажува бројот на единици добиток по хектар искористена земјоделска површина. Единица добиток е

⁷ Цабирски, В: „Извештај за еколошка интеграција во идните заеднички земјоделски политики, усогласување, агроеколошки мерки и агроеколошки показатели“, Кратка студија за целите на НСОР, Скопје, јануари 2008 година

	<p>референтна единица со која се олеснува збирот на добиток од различни видови и возрасти преку употреба на коефициенти на единица добиток, кои се утврдуваат со конвенција. За целите на овој показател следниве видови добиток се содржат во единица добиток: коњи, говеда, овци, кози, свињи, живина и зајаци.</p>
Единици	<p>Број (бројот на единица добиток по хектар искористена земјоделска површина)</p>
Од значење за Македонија во согласност со нашата стратегија	<p>Добитокот е главен учесник одговорен за 18% од емисијата на гасови што предизвикуваат ефект на стаклена градина мерена во еквивалент на CO₂, и тоа е повеќе и од транспортот. Национален експерт детално ги анализира другите можни негативни улоги покрај глобалното затоплување и загадување на воздухот, трошење и загадување на водените ресурси, влијанието на добитокот врз биоразновидноста во Република Македонија, и поднесува извештаи.⁹ Овој проблем треба многу точно да се разгледа во соодветниот развој на земјоделството и руралниот развој од гледиште на одржлив развој. Покрај ова, овој показател ќе доведе до соодветно набљудување на македонската територија од аспект на рурален развој и ќе се спречи уништување на основните силни страни на секторот поврзани со идејата на диверзификација на приходите во руралните региони преку предизвиците на одржливиот развој, единствено поради „чисто економски“ причини.</p>
Релевантност во согласност со стратегијата на ЕУ	<p>Интензивното одгледување добиток, особено свињи и живина, е главен извор на фармско ѓубре, што е клучна компонента на потенцијални хранливи додатоци, и има еколошко влијание на водените системи. Екстензивното управување со пасишта е значајна цел на агроколошките програми на ЕУ. Меѓу главните видови намена на земјиште, постојаното</p>

⁸ Долгата сенка на добитокот. ФАО, Рим, 2006 година.

⁹ Чукалиев О.: „Извештај за земјоделството и климатските промени, земјоделството и заштита на почвата, земјоделството и пестициди, земјоделството и нитрати и земјоделството и вида“, Кратка студија за целите на НСОП, Скопје, јануари 2008 година.

Андонов С.: „Извештај за земјоделството и биоразновидноста и генетички ресурси кај животните“, Кратка студија за целите на НСОП, Скопје, јануари 2008 година.

Ивановска С.: „Извештај за земјоделството и биоразновидноста и генетички ресурси кај растенијата“, Кратка студија за целите на НСОП, Скопје, јануари 2008 година.

пасиште општо се смета како едно од најзначајните од перспектива на пејзаж и зачувување на природата. Исто така, бројот на говеда и друг добиток има значително влијание врз емисијата на гасови што предизвикуваат ефект на стаклена градина и други емисии од земјоделството, на тој начин влијаејќи на потенцијалот на ЕУ да постигне значајни цели на политиката на животна средина, како оние од Протоколот од Кјото или од Директивата за национални горни граници за емисија на гасови (2001/81/ЕЗ).

Достапност и извор на информации

Потребните податоци треба да се достапни на годишна основа од Државниот завод за статистика, Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство, агенциите за јавно-приватни партнерства и научните институции.

Име	Придонес на секторот шумарство во БДП
Дефиниција	Придонес на шумарството и производство на дрвни и хартиени производи во бруто домашниот производ.
Единици	Процент
Од значење за	Овој показател претставува основа за набљудување на социоекономските функции на секторот шумарство, особено учеството на шумарството во процесот на диверзификација на приходите во руралните региони и во вкупниот економски развој на земјата. Покрај тоа, индиректно укажува на соодветниот капацитет и степен на организација на секторот.
Достапност и извор на информации	Потребните податоци се достапни на годишна основа од Државниот завод за статистика и во годишниот извештај на ЈП Македонски шуми.

Име	Пошумена површина и квалитет на шуми
Дефиниција	Шуми и друго пошумено земјиште, класифицирано по вид шума и по расположивост со дрво, и дел од шума и друго пошумено земјиште во вкупното земјиште.
Единици	% хектари, сантиметри/дијаметар на стеблото, потекло на шумата (вегетативна или генеративна)
Од значење за	Во стратегијата за одржлив развој се истакнува потребата за „заштита и обнова на хабитатот и природните системи“. Таргетите во 6ЕАП вклучуваат „заштита и одржлив развој на шуми“. Покрај тоа, во планот за спроведување од Јоханесбург се вели дека „одржливото управување со природни и посадени шуми и со дрвни и недрвни производи е основно за да се постигне одржлив развој, и е критичен начин за искоренување на сиромаштијата, значително намалување на сечењето шуми, стопирање на загубата на биоразновидност во шумите и стопирање на деградацијата на земјиштето и ресурсите, подобрување на безбедноста на храната и на пристапот до безбедна вода за пиење и достапна енергија; понатаму, се истакнуваат многуте придобивки за природните и посадените шуми и дрвја и придонесите за благосостојбата на планетата и човештвото. Работните активности на шумарството, приватните сопственици на шуми и локалната заедница во шумите

	имаат влијание на зголемување или намалување на шумската површина и на квалитетот на шумите.
Достапност и извор на информации	Потребните податоци се достапни на годишна основа од Државниот завод за статистика и од Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство.

Име	Работна сила во секторот шумарство
Дефиниција	Број на лица вработени во секторот шумарство и инпут на работна сила, класифицирани по пол и старосна група, образование и карактеристики на работното место.
Единици	Број
Од значење за	Според новите принципи на одржлив развој, улогата на секторот шумарство е многу значајна за соодветен рурален развој. Секторот шумарство е важен за капацитетот на вработеноста на работната сила на државно ниво. Конкретната улога на овој показател е следење на бројот на лица вработени во секторот шумарство и инпут на работна сила, и класифицирани по пол и старосна група, образование и карактеристики на работното место. Резултатите од ваквото следење се соодветна индикација за влијанието на структурата на годишно апсорбираната работна сила и инпутот на работна сила (по возраст и по пол) врз урамнотежениот рурален развој.
Достапност и извор на информации	Потребните податоци се достапни на годишна основа од Државниот завод за статистика и од Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство.

Име	Недрвни добра
Дефиниција	Вредност и количина на пласирани недрвни добра од шуми и друго пошумено земјиште.
Единици	Денар, евро
Од значење за	Секторот шумарство е многу значаен за дополнителен извор на приход во руралните заедници од алтернативни недрвни добра на шумата. Резултатите од ова следење ќе укажат на соодветно одржување и поттикнување продуктивни функции на шумите. Дополнително, со овој показател ќе се поддржи следењето на соодветен рурален развој за кој, според новите принципи на одржлив развој, улогата на секторот шумарство е основна.
Достапност и извор на информации	Потребните податоци се достапни на годишна основа од Државниот завод за статистика, Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство и од Министерството за животна средина и просторно планирање.

Име	Придонес на туризмот во БДП
Дефиниција	Со овој показател се прикажува вредноста на услугите во секторот туризам и угостителство во текот на една година.
Единици	Денари, американски долари, %, индекси
Од значење за	Учеството на секторот туризам и неговото значење како дел од националната економија.
Достапност и извор на информации	Државен завод за статистика, Централен регистар, Министерство за финансии

Име	Координирани активности меѓу засегнатите
------------	---

Дефиниција	страни во туризмот Овој показател се дефинира како број на воспоставени форми на соработка меѓу засегнатите страни во туризмот (Министерство за економија, МЖСПП, Министерство за култура, деловни здруженија, општини, образовни институции, МСП, туристички здруженија, НВО) во РМ за целите на подобрување, координирање и дефинирање на нивните активности.
Единици	Број и вид на воспоставени форми, број на реализирани активности.
Од значење за	Овој показател е значаен за следење на напредокот на усогласување и координирање на активностите за развој на туризмот што ги преземаат засегнатите страни.
Достапност и извор на информации	Министерство за економија, Стопанска комора, општини, Министерство за култура, Министерство за транспорт, деловни здруженија, образовни институции.
Име	Претпријатија со системи за управување со животната средина
Дефиниција	Овој показател е дефиниран како број на организации што доброволно имаат имплементирано систем за управување со животната средина, што може да биде шема за еколошко управување и ревизија или сертификат ИСО 14001.
Единици	Број на претпријатија со системи за управување со животната средина, општо и по сектор.
Од значење за	Овој показател е значаен за следење бизниси кои придонесуваат кон одржлив развој и се еколошко одговорни со своите резултати.
Достапност и извор на информации	Институт за стандардизација на Република Македонија
Име	Пристигнување на меѓународни туристи по вид транспорт
Дефиниција	Структурен преглед на видови транспорт на

Единици Од значење за	пристигнување на странски туристи, трендови во туристичката побарувачка за употреба на различни видови транспорт и по земја на потекло. Пристигнувања по вид транспорт, дел и индекси Податоците ќе бидат релевантни за идентификација на структурата и најупотребуваните видови транспорт за прилив на туристи во РМ и во рамки на регионот, и за преземање чекори за подобрување на некои транспортни врски.
Достапност и извор на информации	МВР, Државен завод за статистика

Име Дефиниција	Ниво на инвестиции во туризмот по региони Годишни капитални вложувања во туризмот, вклучувајќи приватни и јавни, како и домашни и странски вложувања, поделени по региони дефинирани според просторниот план на РМ.
Единици Од значење за	Денар, евро Овој показател е релевантен за квалитетот и нивото на развој на туризмот, на регионално и на национално ниво.
Достапност и извор на информации	Потребните податоци може да се добијат од Министерството за економија, Македонската банка за поддршка на развојот, Агенцијата за странски инвестиции, Стопанската комора.

Социјални прашања (вклучува вработеност, образование, истражување и развој, јавно здравство, демографија)

СП-Враб, СП-Обр, СП-И&Р, СП-ЈЗ, СП-Дем

47	СП-Враб 1	Број на обучени лица во врска со политики на вработување и со социјален дијалог.	Дополнително предложени
48	СП-Враб 2	Вкупна стапка на вработеност	СОР на ЕУ 1.III.14
49	СП-Враб 3	Стапка на вкупна долгорочна (и многу долгорочна) невработеност	СОР на ЕУ 2.II.2 & 2.III.6
50	СП-Враб 4	Регионална анализа на стапката на вработеност	Дополнително предложени
51	СП-Враб 5	Стапка на невработеност	СОР на ЕУ 1.IV.13
52	СП-Обр 1	Лица со завршено ниско образование	СОР на ЕУ 2.III.2
53	СП-Обр 2	Учество на општински расходи за образование во вкупните расходи за	Дополнително предложени

	образование		
54	СП-Обр 3	Јавни расходи за образование како % од БДП	COP на ЕУ 1.III.12
55	СП-Обр 4	Заеднички проекти меѓу универзитетите и приватниот сектор што се во подготовка или се спроведуваат	Дополнително предложени
56	СП-И&P 1	Вкупни расходи за истражување и развој како % од БДП	COP на ЕУ 1.I.3
57	СП-Ј3 1	Стапка на инциденца на рак	COP на ЕУ 4.II.3
	СП-Ј3 2	Години на здрав живот	COP на ЕУ 4.I.1
58	СП-Ј3 3	Процент на пушачи	COP на ЕУ 4.II.3
59	СП-Ј3 4	Стапка на ризик од сиромаштија, по пол, возраст, степен на завршено образование, и по вид на домаќинство	COP на ЕУ 2.III.1
60	СП-Ј3 5	Сериозни незгоди на работно место	COP на ЕУ 4.II.6
61	СП-Дем 1	Вкупна стапка на плодност	COP на ЕУ: 3
62	СП-Дем 2	Животен век на возраст од 65 години	COP на ЕУ: 3
63	СП-Дем 3	Внатрешна миграција	COP на ЕУ: 3
64	СП-Дем 4	Коефициент на старосна зависност на старите	COP на ЕУ: 3
65	СП-Дем 5	Густина на население	Дополнително предложени

Име	Број на обучени лица во врска со политики на вработување и со социјален дијалог.
Дефиниција	Со овој показател се прикажува бројот на лица кои посетувале и успешно завршиле некоја од програмите за активна обука што ги нуди Владата.
Единици	Процент
Од значење за	Владата на Република Македонија спроведува различни мерки за активните политики за вработување. Обуката што се нуди е екстремно значајна, особено за економиите во транзиција каде што понудата на работна сила и побарувачката не се усогласени. Ефективноста на активните политики на пазарот на работна сила што ги нуди Владата може да се мерат со овој показател.
Достапност и извор на информации	Податоци од анкетата за работна сила (дефиниција на Меѓународната организација на трудот) објавени од Државниот завод за статистика.
Име	Вкупна стапка на вработеност
Дефиниција	Вкупната стапка на вработеност се пресметува со делење на бројот на вработени лица на возраст од 15

Единици	до 64 години со вкупното население од истата старосна група. Се изразува по пол и по највисок степен на завршено образование.
Од значење за	Процент Вработеноста е клучно економско и социјално прашање бидејќи придонесува за квалитетот на живот и за социјална вклученост. Според тоа, вработеноста е во центарот на македонските политики, како што е македонската стратегија за вработување.
Достапност и извор на информации	Податоци од анкетата за работна сила (дефиниција на Меѓународната организација на трудот) објавени од Државниот завод за статистика.
Име	Стапка на вкупна долгорочна (и многу долгорочна) невработеност
Дефиниција	Стапката на долгорочна невработеност е делот на лица кои што се невработено 12 месеци или повеќе во вкупниот број активни лица на пазарот на работна сила. Активни лица се оние кои се вработени или невработени.
Единици	Процент
Од значење за	Невработеноста ги зголемува ризиците од сиромаштија и, следствено на тоа, од социјална исклученост. Политиките и целите на ЕУ се насочени кон поттикнување целосна вработеност и зголемување на стапките на вработеност меѓу чувствителните групи. Конкретно, некои цели се насочени кон подобрување на приспособливоста на работниците и претпријатијата, рамнотежата меѓу флексибилноста и безбедноста, функционирањето на политиките на пазарот на работна сила и ефикасноста и ефективноста на услугите за вработување. Системите за даночни бенефиции треба особено да се дизајнирани на начин со кој што им се овозможува на луѓето да бараат и прифаќаат работа.
Достапност и извор на информации	Податоци од анкетата за работна сила (дефиниција на Меѓународната организација на трудот) објавени од Државниот завод за статистика.
Име	Регионална анализа на стапката на вработеност
Дефиниција	Вкупната стапка на вработеност по региони се

Единици Од значење за	пресметува со делење на бројот на вработени лица на возраст од 15 до 64 години со вкупното население од истата старосна група, по регион. Процент Зголемувањето на вработеноста по региони е клучно економско и социјално прашање бидејќи придонесува за квалитетот на живот и за социјална вклученост. Според тоа, вработеноста е во центарот на политиките на ЕУ, како што е Европската стратегија за вработеност, а целосната вработеност е една од главните цели на Лисабонската стратегија.
Достапност и извор на информации	Потребните податоци се достапни на годишна основа од Државниот завод за статистика.
Име Дефиниција	Стапка на невработеност Со вкупната стапка на невработеност се следи бројот на невработени лица на возраст од 15 години и повеќе како процент од работната сила. Се расчленува по (1) пол, (2) старосна група, (3) степен на образование (види 'методолошки забелешки'). Последното расчленување се однесува на бројот на невработени лица на возраст од 25 до 64 години, кои имаат стекнато конкретен степен на образование, како опроцент од работната сила од иста старосна група
Единици Од значење за	Процент Невработеноста ги зголемува ризиците од сиромаштија и, следствено на тоа, од социјална исклученост. Политиките и целите на Македонија се насочени кон зголемување на стапките на вработеност меѓу чувствителните групи. Конкретно, некои цели се насочени кон подобрување на приспособливоста на работниците и претпријатијата, рамнотежата меѓу флексибилноста и безбедноста, функционирањето на политиките на пазарот на работна сила и ефикасноста и ефективноста на услугите за вработување. Системите за даночни бенефиции треба особено да се дизајнирани на начин со кој што им се овозможува на луѓето да бараат и прифаќаат работа.
Достапност и извор на информации	Податоци од анкетата за работна сила (дефиниција на Меѓународната организација на трудот) објавени од Државниот завод за статистика.

Име	Лица со завршено ниско образование
Дефиниција	Показателот 'лица со завршено ниско образование' се дефинира како процент на население на возраст од 25 и 64 години кои имаат стекнато втор степен според Меѓународна стандардна класификација на образованието или помалку (предосновно и основно).
Единици	Процент
Од значење за	Ниското образование се смета како пречка за личен и професионален развој и исто така е пречка за амбицијата на општеството да ги намали разликите и нееднаквоста меѓу поединци или групи. Нискоквалификуваните имаат помали шанси да најдат добро платена и стабилна работа, што ќе резултира во несоодветна пензија откако ќе се пензионираат. Исто така, тие се понеспособни да ги обезбедуваат основните потреби за нив лично и за своите деца, на пример во областа на здравството поради недостатокот на основно образование.
Достапност и извор на информации	Податоците се достапни. Објавени од Државен завод за статистика
Име	Учество на општински расходи за образование во вкупните расходи за образование
Дефиниција	Со овој показател се прикажува коефициентот на на општински расходи за образование во вкупните расходи за образование
Единици	Процент
Од значење за	Со процесот на децентрализација, дел од расходите за образование доаѓаат од општините, кои треба да го подобрат управувањето со средствата за образование.
Достапност и извор на информации	Податоците се достапни. Објавени од Министерство за финансии.
Име	Јавни расходи за образование како % од БДП
Дефиниција	Овој показател се дефинира како бруто домашни расходи за образование како % од БДП. Вклучува и расходи на државата.
Единици	Процент
Од значење за	Со истражувањето и развојот се зголемува знаењето кај луѓето, културата и општеството и примената на

Достапност и извор на информации	ова знаење за измислување нови апликации 25 . Нови технологии и организациски техники се неопходни додатоци за да се промени однесувањето, со цел да се постигне преод кон одржливо општество. Исто така, потребно е истражување за да се идентификуваат неодржливи трендови, да се измерат, и да се испита како може да се решат што е можно поефективно. Експерименталниот развој е клучен за трансформација на знаењето во активности, за да настанат промени. Потребните податоци се достапни на годишна основа од Државниот завод за статистика
Име	Заеднички проекти меѓу универзитетите и приватниот сектор што се во подготовка или се спроведуваат
Дефиниција	Овој показател е дефиниран како бројот на заеднички проекти меѓу универзитетите и приватниот сектор што се во подготовка или се спроведуваат
Единици	Број
Од значење за	Да се подобрат соодветните квалификации помеѓу понудата и побарувачката на пазарот
Достапност и извор на информации	Податоците се достапни. Објавени од Државен завод за статистика
Име	Вкупни расходи за истражување и развој како % од БДП
Дефиниција	Овој показател се дефинира како бруто домашни расходи за истражување и експериментален развој како процент од БДП. Бруто домашните расходи за истражување и експериментален развој вклучуваат расходи од деловни претпријатија, високото образование, државата и приватни непрофитни расходи за истражување и развој.
Единици	Процент
Од значење за	Со истражувањето и развојот се зголемува знаењето кај луѓето, културата и општеството и примената на ова знаење за измислување нови апликации 25 . Нови технологии и организациски техники се неопходни додатоци за да се промени однесувањето, со цел да се постигне преод кон одржливо општество. Исто така, потребно е истражување за да се идентификуваат

Достапност и извор на информации

неодржливи трендови, да се измерат, и да се испита како може да се решат што е можно поефективно. Експерименталниот развој е клучен за трансформација на знаењето во активности, за да настанат промени. Потребните податоци се достапни на годишна основа од Државниот завод за статистика и Министерството за образование и наука .

**Име
Дефиниција**

Стапка на инциденца на рак

Овој показател се дефинира како стапка на инциденца на рак, стандардизирана по возраст, по пол на: (1) сите места освен кожата; (2) дебелото црево, ректосигмоиден спој, ректум и анус; (3) трахеа, душник и бели дробови.

**Единици
Од значење за**

Процент

Ракот, колоквијален израз за малигни неоплазми, се карактеризира со неконтролиран растеж на абнормални клетки во телото. Со стапка на инциденца станува што станува сè повисока во ЕУ, ракот стана голем проблем во јавното здравје, и стекна своја програма ('Европа против ракот') во рамки на активностите во областа на јавното здравје.

Достапност и извор на информации

Податоците се достапни. Објавени од Министерство за здравство.

**Име
Дефиниција**

Години на здрав живот

Овој показател се дефинира како бројот на години во кои што едно лице се очекува да живее во здрава состојба. Се подготвува одделно за мажи и жени, при раѓање и на 65 години. Се заснова на преовладување конкретно за одредена возраст (пропорции) на населението во здрава и нездрава состојба и информации за морталитет конкретни за одредена возраст. Здрава состојба се дефинира како отсуство на органичувања во функционирањето/инвалидност. Овој показател често се нарекува животен век без инвалидност.

**Единици
Од значење за**

Број

Со овој показател се комбинираат информациите за квалитетот и должината на животот, за новородени и постаро население. Според тоа, акцентот е на примената од мерење на здравјето едноставно во смисла на долг живот кон мерење каде што исто така

Достапност и извор на информации	се зема предвид и добросостојбата. Подобрувањето на годините на здрав живот треба да биде еден од главните здравствени цели на ЕУ. Моментно нема достапни податоци.
Име	Процент на пушачи
Дефиниција	Овој показател се дефинира како процентуално учество на тековни пушачи на тутун во вкупното население. Едно лице е тековен пушач ако изјави дека пуши тутун дневно или повремено.
Единици	Процент
Од значење за	Употребата на тутун е голем фактор на ризик за болести на срцето и крвните садови, хроничен бронхитис, емфизема и рак на белите дробови и сè уште е најголема причина за смрт и болести во нашето општество. Одговорна е за 650.000 смртни случаи годишно во ЕУ-25, од кои речиси половина се во старосната група 35-69. Секундарното пушење исто така има влијание по здравјето на непушачите, особено кај чувствителните групи. Борбата против тутунот е значајна ставка на агендата на ЕУ за јавно здравје.
Достапност и извор на информации	Податоците се достапни. Објавени од Државен завод за статистика
Име	Стапка на ризик од сиромаштија, по пол, возраст, степен на завршено образование, и по вид на домаќинство
Дефиниција	Показателот 'стапка на ризик од сиромаштија вклучувајќи социјални трансфери' се дефинира како учество на лица со 'изедначен' вкупен нето доход вклучувајќи социјални трансфери (вкупен доход) под 60% од националниот просечен доход. Нето доход е вкупниот доход од сите извори, минус данок на доход. Просекот е вредност со која дистрибуцијата на доход се цели на два еднакви дела, точно 50% од луѓето спаѓаат под таа вредност и 50% се над неа. Доходот на домаќинствата се 'изедначува' со примена на методологија воспоставена од ОЕЦД, со која се земаат предвид разликите во големината и составот на домаќинствата, со што споредбите се пореални.

Единици Од значење за	Процент Показателот 'стапка на ризик од сиромаштија по социјални трансфери' е главен показател во контекст на показателите Лаекен, листа 29, која е насочена кон мерење на напредокот во борбата против сиромаштијата и социјалната исклученост. Нивото на доход вообичаено се смета како еден од главните фактори за утврдување на стандардот на живеење на поединците. Повисокиот доход ја зголемува потрошувачката, преку нудење 'повеќе опции и пристап до добра и услуги' 30 во едно општество и, според тоа, го зголемува квалитетот на живот. За да се надополни показателот 'стапка на ризик од сиромаштија', може да се пресмета јаз на ризик од сиромаштија за да се идентификува колку е сериозен ризикот од сиромаштија. Социјалните трансфери се значајни фактори за олеснување на сиромаштијата и се одразени во податоците.
Достапност и извор на информации	Најголем дел од податоците се достапни. Објавени од Државен завод за статистика
Име Дефиниција	Сериозни незгоди на работно место Показателот се дефинира како стапка на инциденца на сериозни незгода на работното место, индексирани на стапката во 1998 година (1998 = 100). Стапката на инциденца на сериозни незгоди на работно место е бројот на незгоди на работно место што резултираат во најмалку три дена отсуство на 100.000 вработени лица.
Единици Од значење за	Број Долгорочната политика на Заедницата за здравје и безбедност на работното место е од особено значење за јавното здравје и за да се обезбеди висок степен на заштита на здравјето. Таа се заснова на превентивен пристап кон заштита од ризици на работното место, незгоди при работа и професионална болест.
Достапност и извор на информации	Податоците се достапни. Објавени од Министерство за труд и социјална политика.

Име	Вкупна стапка на плодност
Дефиниција	Среден број на живи деца што би ги родила жена во текот на својот живот

Нацрт конечна национална стратегија за одржлив развој, февруари 2008 година

Дел II: Стратегиски претходни резултати и анализа

	ако во своите репродуктивни години ги следи стапките на плодност по возраст на дадена година. Според тоа, стапката е целосната плодност на хипотетичка генерација, пресметана со додавање на стапките на плодност по возраст за жени во дадена година (се претпоставува дека бројот на жени на секоја возраст е ист).
Единици	Број на родени деца
Од значење за	Овој показател е значаен за идентификација на степенот на замена на населението, рамнотежата меѓу генерации и потребата за планирање на идните потреби на пензиските фондови, социјалната заштита и средствата за образование и грижа за стари лица.
Достапност и извор на информации	Потребните податоци се достапни на годишна основа од Државниот завод за статистика

Име	Животен век на возраст од 65 години
Дефиниција	Овој показател се дефинира како животен век на возраст од 65 години, по пол. Се однесува на средниот број на години што треба да ги живее маж или жена кои имаат 65 години, доколку во остатокот од животот се подложени на тековните услови на морталитет (веројатност од смрт, специфично за возраста).
Единици	Број на години
Од значење за	Со овој показател се изразуваат подобрувањата во условите за живот, особено во смисла на богатство, домување, исхрана и здравствена заштита.
Достапност и извор на информации	Потребните податоци се достапни на годишна основа од Државниот завод за статистика

Име	Внатрешна миграција
Дефиниција	Нето билансот меѓу имиграција во одредена област и емиграција од истата, изразена како број на лица.
Единици	Број на лица
Од значење за	Овој показател е значаен за динамиката на населението и за процесот на демографско стареење, како и за промените во образовната структура на населението и нивото на човечки капитал.
Достапност и извор на информации	Потребните податоци се достапни на годишна основа од Државниот завод за статистика

Име	Коефициент на старосна зависност на старите
Дефиниција	Бројот на лица на возраст од 65 години и повеќе изразен како процент од бројот на лица меѓу 15 и 64 години.
Единици	Процент
Од значење за	Показател со кој се дава увид во потенцијалниот иден финансиски товар за грижа за стари лица, особено за пензии.
Достапност и извор на информации	Потребните податоци се достапни на годишна основа од Државниот завод за статистика

Име	Густина на население
Дефиниција	Бројот на лица постојано населени на квадратен километар во рамки на површина на земја/регион/општина.
Единици	Број на лица на квадратен километар
Од значење за	Овој показател е значаен за идентификација на расположивите

	човечки ресурси и товарот на природните потенцијали и другите развојни потенцијали во одредена област.
Достапност и извор на информации	Потребните податоци се достапни на годишна основа од Државниот завод за статистика

SMiLEs (вклучувајќи транспорт и инфраструктура, и МСП и индустрија) SMiLEs-T и И, SMiLEs

66	SMiLEs-T и И 1	Инвестиции во транспортна инфраструктура	Дополнително предложени
67	SMiLEs-T и И 2	Километри на изградени делови од коридорите и дел од транспортната мрежа	Дополнително предложени
68	SMiLEs-T и И 3	Поделба на товарниот транспорт по видови	COP на ЕУ: 8.S. III
69	SMiLEs-T и И 4	Поделба на патничкиот транспорт по видови	COP на ЕУ: 8.S. III
70	SMiLEs-T и И 5	Лица загинати при патни незгоди	COP на ЕУ: 8.S. III
71	SMiLEs-T и И 6	Население поврзано со системи за третман на отпадни води	COP на ЕУ: 7, Природни ресурси II
72	SMiLEs-T и И 7	Апстракција на подземни води како % од расположивите ресурси на подземни води	COP на ЕУ: 7, Природни ресурси II
73	SMiLEs-T и И 8	Население поврзано со јавна мрежа за водоснабдување	Дополнително предложени
74	SMiLEs-T и И 9	Загуби на вода при транспортот до крајните потрошувачи	Дополнително предложени
75	SMiLEs-T и И 10	Процент на наводнувана територија	Дополнително предложени
76	SMiLEs-T и И 11	Вкупна површина опфатена со стандардизирано управување со цврст отпад	Дополнително предложени
77	SMiLEs 1	ЕДВ (економска додадена вредност) во SMiLEs по сектор	Дополнително предложени
78	SMiLEs 2	Учество на SMiLEs во БДП на национално и на регионално ниво	Дополнително предложени
79	SMiLEs 3	Официјална развојна помош (ОДА) како % од бруто националниот доход	COP на ЕУ 10.I.1
80	SMiLEs 4	Долгорочно учење	COP на ЕУ 1.III.9
81	SMiLEs 5	Вкупен раст на вработеноста во SMiLEs, по пол, стекнато образование, возраст	Дополнително предложени

82	SMiLEs 6	Учество на потрошувачка на производи со еко-етикета на ЕУ или национална еко-етикета	COP на ЕУ 6.III.7
83	SMiLEs 7	Инвестиции на SMILES во истражување и развој	Дополнително предложени
84	SMiLEs 8	Продуктивност на работната сила по сработен час	COP на ЕУ 1.II.2

Име
Дефиниција

Инвестиции во транспортна инфраструктура
Годишни капитални вложувања во проекти за транспортна инфраструктура, вклучувајќи приватни и јавни, како и домашни и странски вложувања

Единици
Од значење за

Евро
Овој показател е значаен за подобрување на квалитетот и нивото на развој на транспортната инфраструктура.

Достапност и извор на информации

Потребните податоци се достапни во Министерството за транспорт и комуникации и Државниот завод за статистика.

Име
Дефиниција

Километри на изградени делови од коридорите и дел од транспортната мрежа

Должина на нови изградени делови од трансевропските коридори (патишта и железници) и транспортна мрежа (регионални и локални патишта) километри

Единици
Од значење за

Овој показател е значаен за развој на транспортната инфраструктура.

Достапност и извор на информации

Потребните податоци се достапни во Министерството за транспорт и комуникации и Државниот завод за статистика.

Име
Дефиниција

Поделба на товарниот транспорт по видови
Овој показател се дефинира како процентуално учество на секој вид на транспорт во вкупниот домашен транспорт. Вклучува патен транспорт, железнички транспорт и транспорт по внатрешни водени патишта. Патниот транспорт се заснова на сите движења на возила регистрирани во земјата што поднесува извештај. Железничкиот транспорт и транспортот по домашни водени патишта главно се засноваат на движења на национална територија, независно од националноста на возилата или пловните објекти, но во различни земји постојат некои

Единици Од значење за	разлики во дефиницијата. Тонски километри Со овој показател се следи целта на стратегијата за одржлив развој за постигнување урамнотежен преод кон еколошки видови транспорт, за да се постигне систем на одржлив транспорт и мобилност.
Достапност и извор на информации	Потребните податоци може да се добијат од Државниот завод за статистика
Име Дефиниција	Поделба на патничкиот транспорт по видови Овој показател се дефинира како процентуално учество на секој вид на транспорт во вкупниот домашен транспорт, изразен во патнички километри (пкм). Се заснова на транспорт со патнички коли, автобуси и минибуси, и возови. Сите податоци треба да се засновани на движења на национална територија, независно од националноста на возилата.
Единици Од значење за	Со овој показател се следи целта на стратегијата за одржлив развој за постигнување урамнотежен преод кон еколошки видови транспорт, за да се постигне систем на одржлив транспорт и мобилност.
Достапност и извор на информации	Потребните податоци може да се добијат од Државниот завод за статистика
Име Дефиниција	Лица загинали при патни незгоди Жртвите од патни незгоди вклучуваат возачи и патници на моторни возила и велосипеди и пешаци, загинали во рок од 30 дена по незгодата.
Единици Од значење за	Број на жртви Со овој показател се следи целта на стратегијата за одржлив развој за подобрување на однесувањето на сите учесници во транспортот.
Достапност и извор на информации	Потребните податоци може да се добијат од Државниот завод за статистика
Име	Население поврзано со системи за третман на отпадни води

Дефиниција	Овој показател се дефинира како процент на населението што е поврзано со систем за третман на отпадни води што има барем секундарен третман.
Единици	Процент од населението
Од значење за	Со овој показател се следи нивото на третман на отпадни води.
Достапност и извор на информации	Потребните податоци може да се добијат од МЖСПП.
Име	Апстракција на подземни води како % од расположивите ресурси на подземни води
Дефиниција	Со овој показател се прикажува вкупната апстракција на вода како дел од расположивите ресурси, поделена на подземна и површинска вода.
Единици	Процент
Од значење за	Со овој показател се дава процена на притисокот на долгорочните водени ресурси, чисто во однос на количината.
Достапност и извор на информации	Потребните податоци може да се добијат од Државниот завод за статистика
Име	Население поврзано со јавна мрежа за водоснабдување
Дефиниција	Овој показател се дефинира како процент на населението што е поврзано со систем за третман на отпадни води што има барем секундарен третман.
Единици	Процент од населението
Од значење за	Со овој показател се следи идниот развој и проширување на постојните јавни мрежи за водоснабдување во урбаните, а особено во руралните области.
Достапност и извор на информации	Потребните податоци може да се добијат од МЖСПП, локалните јавни комунални претпријатија и општините.
Име	Загуби на вода при транспортот до крајните потрошувачи
Дефиниција	Овој показател се дефинира како процент на вода што се губи при транспортот преку мрежата за

Единици Од значење за	водоснабдување. Процент Со овој показател се следи целта на стратегијата за одржлив развој за намалување на загубите на вода преку системите за водоснабдување.
Достапност и извор на информации	Потребните податоци може да се добијат од локалните јавни комунални претпријатија и националните документи.
Име Дефиниција	Процент на наводнувана површина Овој показател се дефинира како процент на наводнувана површина од можните земјоделски површини.
Единици Од значење за	Процент Со овој показател се следи целта на стратегијата за одржлив развој за проширување на постојните системи за наводнување и изградба на нови системи.
Достапност и извор на информации	Потребните податоци може да се добијат од Државниот завод за статистика.
Име Дефиниција	Вкупна површина опфатена со стандардизирано управување со цврст отпад Овој показател се дефинира како површина опфатена со стандардизирано управување со цврст отпад и го вклучува бројот на изградени нови депонии што ги исполнуваат барањата од директивите на ЕУ.
Единици Од значење за	Број Со овој показател се следи целта на стратегијата за одржлив развој за безбедно и соодветно отстранување цврст отпад.
Достапност и извор на информации	Потребните податоци може да се добијат од локалните јавни комунални претпријатија и МЖСПП.
Име Дефиниција	ЕДВ (економска додадена вредност) во SMILES по сектор ЕДВ е оперативната добивка на компанијата (после оданочување) минус капиталните трошоци. ЕДВ = (нето оперативна добивка после оданочување) – (капитални трошоци)

Единици Од значење за	Евро Овој показател е значаен за квалитетот на економијата на SMILES, односно длабочината на операциите за производите и услугите и квалитетот/сложеноста на самите производи/услуги.
Достапност и извор на информации	Потребните податоци се достапни на годишна основа од Државниот завод за статистика врз основа на податоците собрани од Централниот регистар
Име	Учество на SMILES во БДП на национално и на регионално ниво
Дефиниција	Годишен БДП на SMILES во однос на БДП на национално и на регионално ниво
Единици Од значење за	Процент Овој показател е значаен за сите сектори и региони во Република Македонија. Го изразува придонесот на SMILES во БДП на национално и на регионално ниво, и со тоа се овозможува споредба во придонесот/развојот по региони.
Достапност и извор на информации	Потребните податоци се достапни на годишна основа од Државниот завод за статистика.
Име	Официјална развојна помош (ОДА) како % од бруто националниот доход (како земји-кориснички)
Дефиниција	Овој показател се дефинира како нето повлекувања за официјална развојна помош на земји и територии во развој (земји според Комитетот за развојна помош) како процент од бруто националниот доход (БНД) по пазарни цени. Официјалната развојна помош се состои од грантови или заеми — билатерални и мултилатерални – кои ги зема официјалниот сектор, а главна цел е поттикнување економски развој и благосостојба во земјите-приматели. Земји според Комитетот за развојна помош се 'земји и територии во развој' во Дел I од листата на ОЕЦД за корисници на помош. БНД по пазарни цени е еднаков на БДП минус примарниот доход што го плаќаат резиденти на нерезиденти, плус примарниот доход што го примаат резидентни единици од други делови од светот.
Единици Од значење за	Процент Овој показател е значаен за прикажување на

Достапност и извор на информации	глобалното партнерство и позитивните промени во многу области на политики – специфични за Република Македонија. Потребните податоци се достапни на годишна основа од Државниот завод за статистика, Министерството за економија, Министерството за образование и наука и сите други министерства што вообичаено се корисници на странска официјална развојна помош.
Име	Доживотно учење
Дефиниција	Овој показател се дефинира како процент на возраст на население меѓу 25 и 64 години кои се вклучени во процесите на образование и обука.
Единици	Процент
Од значење за	Доживотното учење е основно за одржлив развој. Како што општеството преоѓа кон одржливо производство и потрошувачка, ќе бидат потребни работници и граѓани кои се подготвени да развиваат и усвојуваат нови технологии и организациски техники како работници, како и нови ставови и однесување како граѓани и потрошувачи. Доживотното учење може да придонесе кон поголема флексибилност кај луѓето, отвореност кон нови идеи и заинтересираност за нови развои. Доживотното учење ќе им помогне на поединците да го ажурираат и надополнат своето знаење, способности и вештини, и на тој начин позитивно ќе придонесат кон зајакнување на својата позиција на пазарот на труд.
Достапност и извор на информации	Потребните податоци се достапни на годишна основа од Државниот завод за статистика и Министерството за образование и наука.
Име	Пораст на вкупна вработеноста во SMILES: по пол, стекнато образование, возраст
Дефиниција	Порастот на вкупната вработеноста во SMILES се пресметува со делење на стапката на вработеност од една година со стапката од друга година во овој сектор.
Единици	Процент
Од значење за	Вработеноста е клучно економско и социјално прашање бидејќи придонесува за квалитетот на живот и за социјална вклученост. Според тоа, вработеноста е во центарот на македонските политики.
Достапност и извор на информации	Потребните податоци се достапни на годишна основа од Државниот завод за статистика.

информации

Име	Учество на потрошувачка на производи со еко-етикета на ЕУ или национална еко-етикета
Дефиниција	Овој показател се дефинира како број на еко-етикети на ЕУ или национални еко-етикети, или награди со ЕУ ознака за еколошки квалитет (EU Flower) во земјата, по група на производи.
Единици	Број по група на производи
Од значење за	Еколошките проблеми, растечкиот јавен притисок и регулаторните мерки го менуваа начинот на деловно работење низ целиот свет. Потрошувачите и учесниците сè повеќе бараат еколошки производи и услуги кои ги нудат социјално одговорни компании. Според тоа, важно е организациите да покажат дека нивните стратегии за развој на производи се одржливи.
Достапност и извор на информации	Министерството за економија и МЖСПП.

Име	Инвестиции на SMILES во истражување и развој
Дефиниција	Овој показател се дефинира како вкупни расходи за истражување и развој како процент од годишниот БДП остварен од SMILES.
Единици	Процент
Од значење за	Со истражувањето и развојот се зголемува знаењето кај луѓето, културата и општеството и примената на ова знаење. Нови технологии и организациски техники се неопходни додатоци за да се промени однесувањето, за да се реализира преодот кон одржлива компанија. Исто така, потребно е истражување за да се идентификуваат неодржливите трендови и да се измерат, и да се испита како може да се решат што е можно поефективно. Експерименталниот развој е клучен за трансформација на знаењето во активности, за да настанат промени.
Достапност и извор на информации	Потребните податоци се достапни на годишна основа од Државниот завод за статистика.

Име	Продуктивност на работната сила по сработен час
Дефиниција	Продуктивноста на работната сила се изразува како БДП по сработен час по постојани цени од 1995 година.
Единици	Број
Од значење за	Во ЕУ има опаѓачки тренд на продуктивноста, што влијае на конкурентноста и на целата економија, особено на вработеноста. Сè додека БДП расте и бројот на вработени лица е релативно стабилен, овој индекс неизбежно ќе расте, укажувајќи дека еден час труд произведува повеќе богатство отколку во претходните години. Кога станува збор за меѓународна конкурентност, од најголем интерес е стапката на растеж.
Достапност и извор на информации	Потребните податоци се достапни на годишна основа од Државниот завод за статистика.